

Nr. 13

1944. g.

24. martā

RM 0,30

LAIKMETS

**SOMU KARAVĪRS IEROCI
NENOLIKS!**

*Somi noraidījuši boļševiku iesnēg-
tos pamiera notiekumus un izšķi-
rušies cīnīties.*

LIELĀ CĪŅA

„Du lehrst, daß es ein großes Jahr des Werdens gibt.“*) Fr. Nietzsche.

Kaŗu un revolūciju laiki ir ne tik vien kā lielu fizisku cieŗanu, darbu kāpināŗanas, daŗādu trūkumu un grūtību laiki, bet tai pašā reizē arī lielu dvēseles pārbaudījumu, augstāko un dziļāko gara savilŗojumu un jaunu lielu domu un jaunās dzīves sākuma brīŗi.

Tāpat kā kāda liela dabas katastrofa, par piem., zemestrīce, ar vulkāniskiem izvirdumiem, ar lieliem uŗunsgriekiem un citādiem dabas postījumiem savilŗo ļaunū prātus un mudina tos uz pārdomām par apslēptiem dabas spēkiem un nezināmām varām — gluŗi tāpat arī kaŗi un revolūcijas spieŗ cilvēkus pārdomāt par šo parādību cēloņiem, to vajadzību vai nevajadzību.

Kaut gan kaŗa un revolūcijas laikā cilvēkos valda bailes, nedroŗība, nospiests gara stāvoklis un garīgs nespēks, tad tomēr arī šais brīŗos mūs neatstāj ilgas: izkļūt no šī stāvokļa atkal ārā, ievilkt krūtīs svaigu, tīru kalnu gaisu, ar vienu vārdu sakot, justies atkal brīviem.

Šīs ilgas, mani draugi, ir garantija, ķīla, ka mēs visas kaŗa grūtības pārvarēsim un iekāŗosim brīvību. Nevis tādu „brīvību“, kāda tā bija pasaulē pēc tā sauktā Versaŗas miera, kad īstenībā nebija nekādas brīvības, kad valdīja pastāvīgas baŗas par rītdienu, nedroŗība, uztraukums un nemiers.

Šī Versaŗā dotā „brīvība“ jeb „miers“ īstenībā bija tikai viens posms tai pašā kaŗā, kas sākās 1914. gada augustā un no jauna uzliesmoja 1939. gada rudenī. Lai iegūtu īstu brīvību un īstu mieru, kaŗš bija jāturpina. Tas, ka tagadējais kaŗa posms izskatās citāds nekā tā sākums pirms 30 gadiem un arī citāds nekā tā daŗādie etapi šais trīsdesmit gados, ir gluŗi dabiski, jo arī kaŗa tehnika un taktika ar visu attīstības gaitu ir mainījusies un mainās katru dienu. Caurmēra cilvēks to nevar lāgā saprast, jo viņa domas un atziņas spējas ir vēl ļoti nepilnīgas. Atseviŗkas lietas un notikumus ikdienas dzīvē cilvēks ar savu kurmju īsredzību saredz un atšķir citu no citas ītin labi, bet atseviŗķo parādību cēlonību un sakarību, to stāvokli un nozīmi vispārējā notikumu attīstības gaitā viņš vēl neapņņver, nespēj saskatīt no augšienes ītin kā ar pētnieka ērgļa skatu. Viņš maldās visā apkārtējo lietu un notikumu mudzēklī un klīst domās kā pa kādu lielu burvja apli, nezinādams īsti: kāpēc, no kurienes un uz kurieni?

Līdzīgi tas notiek arī ar lielāku daļu mūsu 20. gadu simtenā pirmās puses kaŗu un revolūciju perioda laikabiedriem. Ne katrreiz mums nākas viegli izprast savu stāvokli, uzdevumus un nozīmi vispārējā notikumu gaitā. Vieniem izliekas visi šie kaŗi un revolūcijas kā neapzinīgi slaktiņi vai tautu dumpji, otriem kā Dieva sods, treŗajiem kā rietumu civilizācijas bojā eja, ceturtajiem kā jaunradīŗanas process, kā lēcieni kādā labākā jeb arī sliktākā nākotnē u. t. t. Bet, ja mēs mazliet piespieŗamies, tad tomēr nav nemaz tik grūti saskatīt šā laikmeta raksturīgās īpaŗības un saprast tā lielos uzdevumus.

Savā grāmatā „Tā runāja Zaratustrs“ Frīdrihs Niŗše (Nietzsche) raksta par „lielu tapŗanas gadu“ — par lielu revolūciju un par visu vērtību pārvērtēŗanas laikiem, kas gan cilvēces vēsturē ne katrreiz atkārtojas rēgulāri, bet tomēr nenovēŗjami vai nu pa gadu tūkstoŗiem vai simtiem.

Sprieŗot pēc tā, ko mēs šais pusotra simts

*) „Tu māci, ka esot liels jaunradīŗanas laikmets.“ Fr. Niŗše.

gados, sākot no franŗu revolūcijas, cauri visam 19. gadu simtenim un līdz šai dienai esam piedzīvojuŗi un piedzīvojam, jāatzīŗst, ka mēs arvien vēl atrodamies lielas jaunradīŗanas „gadā“, lielu pasaules notikumu laika sprīdi, ko caurmēra cilvēka prāts uzreiz vēl nemaz nevar īsti saprast. Viņš taŗu sprieŗ par lietām un notikumiem tā, it kā tie, un arī viņš pats, būtu stacionāri, bet nevis evolūcionāri, kādi tie tomēr īstenībā ir. Un tad notiek, ka savā domāŗanā, lietu uztverē cilvēki paliek tālu pakal paŗu darba radītajam progresam, valdību troŗos sēŗ valdnieki, kas reālo dzīvi nemaz nesaprot, veselas tautas jeb tautu kliŗķes (plūtokratija) tur savās rokās visu pasauli un bremzē dabisko attīstības gaitu. Tad nu citām dzīvei spējīgām un apdāvinātām tautām ir jānīkuŗo un jābadojas tai laikā, kad mūsu zemeslodes bagātības paliek neizmantotas.

Tāda reakcionāra tauta jeb, pareizāk sakot, pasaules izsūcēju organizācija, kas bremzē normālu pasaules attīstību, apmēram jau kopŗ trim gadu simteņiem ir Anglija. Angliju par lielāko kavēkli brīvai tautu attīstībai un kā šķērsli laimīgai tautu sadzīvei savā laikā jau uzskatīja Napoleons I. Bet toreizējo valdnieku un tautu muŗķība un īsredzība neļāva viņam lauzt Anglijas pasaules varu. Tāpat arī tagad lielākais šķērslis Anglijas pasaules varas satriekŗanai un cilvēces atbrīvoŗanai ir tautu muŗķība un īsredzība. Tālab šai kāŗā reizē jācīnās ne tikai ar ieroŗiem, bet jākaŗo arī idejiski pret cilvēku muŗķību un garīgo stulbumu, jārada revolūcija, apvērsums visā mūsu garīgajā nostājā. Ar šo kaŗu ir jāizbeidzas vairākus tūkstoŗus gadu ilgajam laika pōsmam, ko mēs varētu nosaukt par ųidiski kristīgās civilizācijas laikmetu, kuŗa kalngalā stāŗ judo-anglo-amerikāniskā plūtokratija un Maskavas ųidiski „kristīgais“ boŗsevisms.

Ar šo kaŗu ir jācīnāna ideoloŗiskie pamati nākamajam laika posmam, ko mēs varētu nosaukt par patiesi indoeiropiskas kultūras laikmeta sākumu.

„Mūsu lielā uzdevumā nozīmi es saprotu arvien skaidrāk,“ saka kāds vācu ģenerālis ziemeļaustrumu frontē „D. Z. i. O.“ atstāstījumā, „kad esmu pie saviem kareivjiem. Kad es redzu viņu modrās acis uzbrukumā, atvairīŗanā, uz posteņa stāvoŗ, pēc trieciena uzdevuma veikŗanas jeb atpūtas stundās bunkurā, tad kļūŗt nepāŗprotami skaidrs: šai kaŗā mēs necīnāmies vis par kaut kādu sasodītu zemi ųeit vai citur, nedz arī par kaut kādiem nabaga ciematiem vai pilsētām, un arī ne par meŗiem, upēm vai jūrām, bet gan par brīvību un dzīves vērtību. Svarīgi ir, lai mēs paŗi varētu tuvoties pilnībai, izauŗt vienmēr lielākiem uzdevumiem, ko mums, vācieŗiem, liktenis uzlicis, un lai tos godam varētu veikt.“

Un tie paŗi uzdevumi šai kaŗā ir arī vācieŗiem rasiski radniecīgajai latvieŗu tautai. Savus dzīves uzdevumus veikt un gūt dvēseles mieru un laimi šai pasaulē latvieŗu tauta varēs tikai, ejot kopā ar vācu tautu. Tai latvieŗu paaudzei, kas izaugusī ųīdu un angļu iespaidā, īt īpaŗi, kas skoloŗusies „Ulmaņa laikā“, nenāksies viegli to saprast. Bet beigu beigās arī daudzi no tiem atzīs, ka latvieŗu tautas ceļŗ ir nevis kopā ar īrstoŗo Angliju vai ųidisko boŗsevismu, kas īstenībā ir viens un tas pats, jo kā Angliju, tā arī boŗsevīŗisko Krieviju pāŗvalda vieni un tie paŗi vispasaules ųīdi, bet gan ar jauno Vāciju, ar atjaunoto Eiropu. Tertium non datur. Treŗā ceļa nav.

J. Kauls.

Aŗģārnības

PEC NĀVES BŪŗU BOŗSEVIKS...

Sarkanās armijas jubilejas dienā boŗseviku ģenerālmajors Fomiŗenko Maskavas radiofonā nolāŗāja apcerējumus „Sarkanā armija — Padomju savienības droŗais balsts“ un šai domurakstā starp citu paŗiņoja arī šādu vēsturisku patiesību: „Triecienā ejot, tūkstoŗi padomju kaŗavīru paŗiņo: — Ja kritīŗu, variet mani uzskatīt par boŗseviku!“

— Padomju ģenerālis par to priecājas, nesaprazdams savu kareivju īsto domu, proti: Kamēr vēl esmu dzīvs, es nevēŗos būt boŗsevīks, bet pēc nāves man viens pipis!..

RUZVELTS DREB PAR SAVU DZĪVĪBU.

Njuorkas ųurnāts „Liberty“ sniedz aprakstu par prezidenta Ruzvelta apsardzību. ųurnālists M. Smits atklāŗ interesanto noslēpumu, ka Ruzveltam savā zemē tikpat bailīga dzīve kā Stālinam savā. Ja kāds pilsonis nokļūvis Baltā nama uzgaidāmās telpās, lai izīugtos audienci pie sava demokrātiskā prezidenta, tad cilvēks nedrīkst izvilkt no kabatas ne mutautiņu, ne cigareŗu paciņu, t. i. patiesībā viņš nemaz nedrīkst bāŗt roku kabatā, jo tūŗit viņam stājas blaku spēcīgs vīrs, „maīgi“ uzliek savu ķepu uz pleca un saka: „Mierā!“ Ruzvelta tuvumā nedrīkst turēt rokas bikŗu kabatās un nevis tādēļ, ka tas būtu nepieklāŗīgi, bet vienīgi, lai prezidents nenervozē, ka pēķŗņi kāds viņa aplaimots pilsonis var izvilkt no kabatas koŗtu vai citu ųaujamo. Ja Ruzvelts grib apmeklēt kādu bruņoŗanās uzņņemumu, tad sagatavoŗanās sākas jau mēnesi iepriekŗ. Slepēnpolicija izpēŗi fabrikas vadītāju un strādnieku dzīvi un sirdsapziņu, visur novietoŗo policistus un slepenos aŗģentus. Pat tad, kad „Kristus kareivis“ grib kādā baznīcā lēŗot Dieva lūgŗanu, visi namu jumi jau laikus nodroŗināŗi ar labi bruņotiem vīriem, visi pāŗējie baznīcēni izkraŗīti un atrodas „pinkertonu“ uzraudzībā, dziesmu grāmatā izpēŗta katra lapīņa, vai starp tām nav paslēpta inde vai spridzēklis. Kad Ruzvelts brauc automaŗinā, tai līdzī skrien bruņoti policijas aŗģenti. Kad viņš ceļo vilcienā, visa līnija jau iepriekŗ pārbaudīta un sargi stāŗ vīrs aiz vīra: tā 13.000 km ceļa apsardzībai esot bijuŗi norīkoti 150.000 kaŗavīru. Tik bīŗstami dzīvoŗt brīvajā Amerikas demokrātijā!

ATAUST GAISMA.

Dienvīdāŗikas parlamenta debatēs opozīcijas vadītājs Dr. Malans izteicis tā: angļu un amerikāņu uzvara nozīmē apvienību ar Padomju savienību un boŗsevīŗisma izplāŗīŗanos visā pasaulē, ieskaitot arī Dienvīdāŗiku, un ja vācu uzvara nozīmē boŗseviku iznīdēŗanu, tad „lai uzvar Vācija.“

— Arī ienaidnieku pusē visi nav pārdevuŗies ųīdiem un boŗsevīkiem; kaut lēŗām, daŗiem tomēr atāust gaisma bēnīpos!

AMERIKA RAŗO ITALIEŗU LIRAS.

Amerikas aŗģe „Financial News“ ųiņo, ka Njuorkā iespiests liels daudzums papīra liru, kas nogādātas uz Sicīliju un Dienvīdāŗiju, lai amerikāņu kaŗavīriem nebūtu jātēŗē dolari.

Tā kā liru rūpnīcībai Amerikā papīra un krāsu pietiek un paŗizmaksā lielu metienu iespērdumdarbiem samēŗā lēŗta, amerikāņi Italijā „pēŗk“ tikpat kā par brīvu.

Varoņa piemiņai

Daudzkārt apstiprinājies, ka ne bailu uzturēta akla paklausība, bet gan cieņa, ko kāds cīnītāju komandieris bauda savos ļaudīs, saslēdz tos ciešā vienībā, uz kuru viņš allaž var palūgties pat viskritiskākajās situācijās, zinot, ka iespējami lielākie panākumi neies secen. Cieņu šā vārda visciēnākajā nozīmē var iemantot vienīgi tāds komandieris, kas pilnā mērā dalās liktenī ar saviem padotajiem, neprasot no dzīves vairāk par viņiem arī visnebaltākajās stundās. Tāds komandieris bija arī š. g. 15. martā varoņa nāvē kritušais Latviešu leģiona otrās brigādes pavēlnieks ar Ozollapām pie Bruņnieka pakāpes Dzelzs krusta apbalvotais *W*-brigadefirers Šults (Schuldt). Tieši cieņa, kādu latviešu kaņavīri dāvāja savam augstākajam brigādes pavēlniekam brigadefireram Šultam, viņa tuvākajam palīgam standartenfireram Veisam, pulku komandieriem un citiem augstākajiem priekšniekiem, lielā mērā pamato pārsteidzoši lielos panākumus, kas mūžam zāļiem slavas lauriem apviļusi Volchovas brigādi. Dziļi cienīdams savus krietnos cīnītājus, šādu garu volchoviešu starpā viņš centās uzturēt visiem līdzekļiem un palika tam uzticīgs pāri dažādiem grūtumiem līdz galam.

Pilnīgi apmierinādams ar visu to pašu, ko no pelēcīgās frontinieku ikdienas ņēma katrs viņa kareivis, kritušais komandieris nevilcinoties dalījās ar saviem pušiem arī nāves briesmās, tos ik dienas apciemodams pirmajās līnijās. To viņš nepārtrauca arī tad, kad, dziļi aizkaitināts par atkārtotām neveiksmēm, pretinieks kļuva ļoti nemierīgs. Šādos brīžos neviens nevarēja brigadefireru atrunāt ierasties ierakumos, jo viņš zināja, ka smagu kauju priekšvakarā priekšnieka priekšzīmei visizšķirīgākā nozīmē. Arī liktenīgajā dienā brigadefirers ieradās pašos vistuvāk pretiniekam pievīzītos ierakumos, lai pārliecinātos par nocietinājumu stiprumu, kā arī gūtu tiešus novērojumus, kas nepieciešami gaidāmo boļševiku triecienu atvairīšanai. Tai mirklī pretinieka artilērijas lādīnīs, atšidzdamies pret kādu koku, atlēca atpakaļ un nāvīgi skāra drošsirdīgo komandieri, kas līdz šim bija gājis cauri visniknākajām kaņavīru ugunīm, vairākkārt ievainots, bet vienmēr atkal atgriezies pie saviem cīnītājiem. Kaņavīra nāve viņu pārsteidza cīņu laikā. — „Tā tas ir,” bija vārdi, ar kuriem brigadefirers šķīrās no šīs zemes varoņa ierindas.

Mūsu leģiona Volchovas brigādes komandēšanu brigadefirers Šults uzņēmas pagājušajā vasarā. Septembra cīņās personīgi pārliecinājies par mūsu vīru kareivisko gatavību, jaunais brigādes komandieris, kas citādi atzinības vārdos bija visai skops, pirmoreiz atklāti cildināja latviešu kaņavīru māku. Tas modināja un vairoja pirmās abpusējās simpatijas. Viņš gan bija stingrs, dažbrīd pat ass ar saviem padotajiem, tomēr visnotaļ taisnīgs. Īpaši atzīmējama rūpība, ar kādu brigadefirers gādāja par savu brigādes vīru apgādi. Lielā mērā jāpateicas tieši viņam, ja mūsu volchoviešu vienības visādā ziņā bija tik labi apgādātas, ka tās varēja apskaut gandrīz katru cita. Arī savu cīņu biedru sekmju novērtēšanā brigadefirers Šults bija ļoti objektīvs un gādāja, lai katrs viņa padoto kaņavīru ieroču panākums būtu pienācīgi novērtēts un atzīts.

Būdam labs psiholoģis, brigadefirers Šults deva plašas rīcības iespējas saviem palīgiem — latviešu komandieriem, ļaujot pilnā mērā izpausties viņu pašiniciatīvai un uzņēmībai. Tas ievērojami līdzējās augt un rūdities mūsu augstākajiem virsniekiem. Pieminot to, arī šo rindu autoram, kam pašam bijusi iespēja uzturēties brigadefirera sabiedrībā, atmiņā uzaust daži zīmīgi epizodi. Lielo atvairīšanas cīņu posmā janvāra otrajā pusē, kad pretinieks sāka ļoti spēcīgu artilērijas sagatavošanas uguni, brigadefirers Šults atradās kāda pulka komandpunktā — ne vairāk kā 800 metru no boļševiku galvenās kaujas līnijas. Pilns dziļākā miera, viņš noklausījās pulka komandiera un viņa adjutanta daudzās satrauktās telefona sarunas ar zemāko vienību vadītājiem, bet ne reizi neiejaucās tajās, kaut arī pat vairākkārt bija citādās domās. Vienīgi kaujai norīkstot, viņš pārņēma vērto un izteica savus priekšlikumus.

Pats par sevi saprotams, ka šāds komandieris varēja vienīgi celt brigādes kaujas spējas un slavu. Bet viņa aiziešana nav zaudējums vienīgi Volchovas brigādei. Tik patiesa latviešu drauga nāve, kāds bija nule apkļusūšais vācu virsnieks, ir ļoti smags un grūti aizstājams zaudējums visiem mūsu bruņotajiem spēkiem un visai latviešu tautai. Ja varētu pateikt lasītājiem visus tos vārdus, ar kuriem brigadefirers Šults vairākkārt novērtēja latviešu frontes cīnītāju kareivisko sniegumu, it īpaši nopelnus austrumu frontes ziemeļu sektora pārkārtojumu nodrošināšanā, mēs visi šo vīru cildinātu ar izmeklētākajiem vārdiem. Pats būdam kaņavīrs no galvas līdz kājām, viņš arī savas apkārtnes cilvēkus vērtēja pēc tā, kādi tie kaņavīri. Katrs

Brigadefirers Šults (Schuldt) kādā braucienā uz ierakumiem. No brigadefirera pa labi standartenfirers Veiss.

Virsserž. N. Uldriķa uzņ. frontē.

labs kaņavīrs viņa uztverē bija arī krietns cilvēks, neatkarīgi no tā, vai viņš pieder latviešu, vācu vai citai tautai.

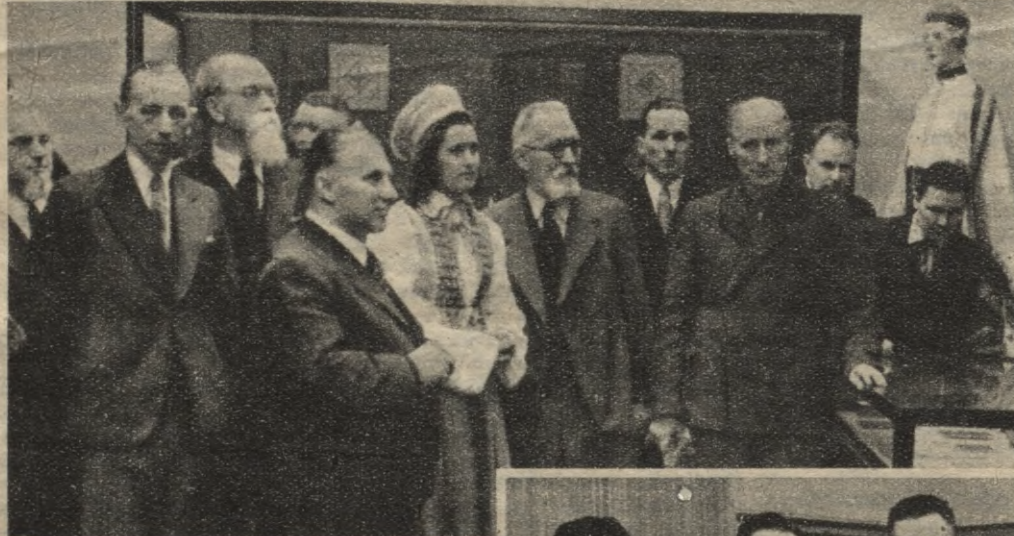
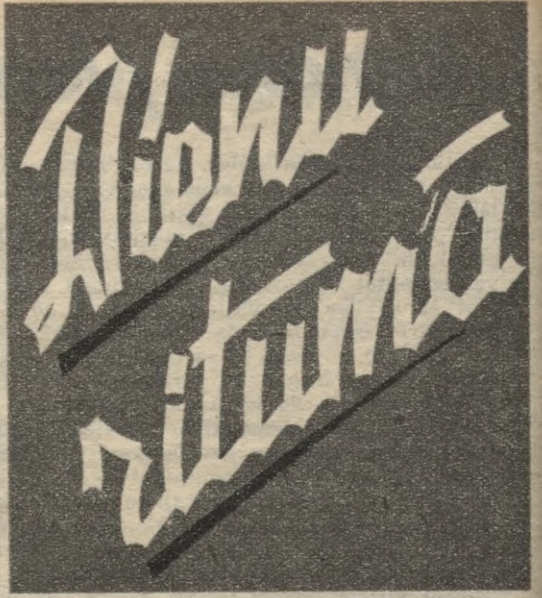
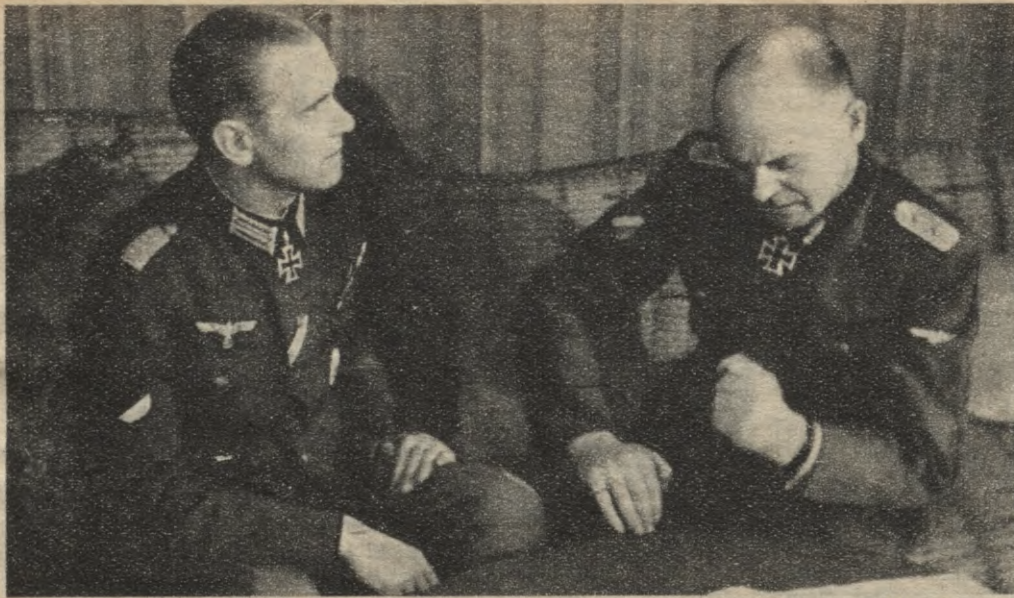
Varoņa nāvē kritušais brigādes komandieris nāk no Hamburgas, kur viņš cēlies pazīstamā rēderu ģimenē. Vispirms tas cīnījies kādā vācu brīvkorpusā, vēlāk, sasniedzot virsnieka dienesta pakāpi, kalpojis kaņavīru flotē. Īpaši viņš izcēlies 1941./42. gada ziemas kaujās, vadot cīņās ieroču *W*-„Langemarck” pulku. Toreiz apbalvots ar Bruņnieka pakāpes Dzelzs krustu. Pagājušajā pavasarī smagajās kaujās pie Stalingradas brigadefirers Šults vadījis viņa vārdā nosaukto cīņas grupu, izpelnoties atkal īpašus varoņības laurus — Ozollapas pie Bruņnieka pakāpes Dzelzs krusta.

Nedējas sākumā varoņa nāvē kritušā brigadefirera mirstīgās atliekas pārveda mūsu zemē un guldīja Varoņa kapos Rīgā.

Lielā varoņa svinīgajā apbedīšanā, kas notika ar militāru godu, piedalījās: kā *W*-reichsfirera pārstāvis — *W*- un policijas augstākais vadītājs Austrumzemē *W*-obergruppenfirers Jeckels (Jeckeln), kādas armijas grupas virspavēlnieks ar Šķēpiem un Ozollapām pie Bruņnieka pakāpes Dzelzs krusta apbalvotais ģenerālpulkvedis Models, Austrumzemes reichskomisārs Loze (Lohse), kādas armijas virspavēlnieks ar Ozollapām pie Bruņnieka pakāpes Dzelzs krusta apbalvotais ģenerālpulkvedis Lindemans (Lindemann), bruņoto spēku virspavēlnieks Austrumzemē, kavalerijas ģenerālis Brēmers (Braemer), aviācijas ģenerālis Pucīrs (Putzier), *W*-obergruppenfirers Pfeifers-Vildenbruchs (Pfeifer-Wildenbruch), *W*-obergruppenfirers Krūgers, ģenerālkomisārs Rīgā Dr. Drekslers (Drechsler), latviešu leģiona ģenerālinpektors, ģen. Bangerskis, pirmais ģenerāldirektors ģen. Dankers, Latvijas komandanta pārstāvis Rīgas pilsētas komandants ģenerālmajors Dr. Bambergs (Bamberg) un citas militāro un civilo iestāžu augstākās amatpersonas. Kritušā brigadefirera Šulta komandēto brigādi pārstāvēja ar Bruņnieka pakāpes Dzelzs krustu apbalvotais Standartenfirers Veiss. A. Gr.

W-brigadefirers H. Šults pēdējā gaitā Varoņa kapos Rīgā.

Latviešu Bruņinieka pakāpes Dzelzs krusta kavalerim leģ. standartēfireram Veisam šinīs dienās bija izdevība sastapties ar igauņu Bruņinieka pakāpes Dzelzs krusta kavaleri majoru Rebanī. Standartenfirers Veiss stāsta savam igauņu cīņu biedram par nīknajām latviešu 44-brigādes atvaires cīņām.

Foto 44-PK Budulis.

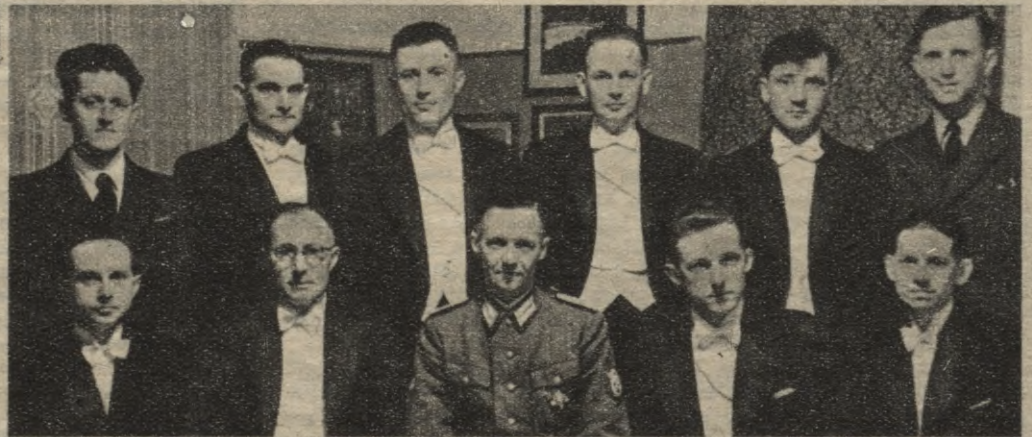
Mākslas un sabiedrisko lietu departamenta direktoru Ž. Unamu izstādes rīkotāji iepazīstina ar eksponātiem. No kreisās: St. Bercs, J. Jēgers, E. Veilands, direktors Ž. Unams, kāda izstādes darbiniece, prof. B. Dzenis, doc. V. Vasariņš, J. Bīne, A. Naika un Dž. Bodnieks.

Reichskomisāra un ģenerālkomisāra pārstāvju un daudzu godaviesu klātbūtnē 19. martā Mākslas un sabiedrisko lietu departamenta direktors Ž. Unams atklāja Lietiskās mākslas izstādi Palasta ielā 4. Pēc boļševiku padzīšanas šī ir pirmā šāda veida izstāde mūsu zemē. Te plaši sakopoti audumi, keramika, koka virpojumi, ādas, metalla u. c. izstrādājumi. Izstādes klāstā 850 eksponātu. Bez daudziem daiļamatniekiem savus darbus deyušas arī iestādes: Latvijas mākslas akadēmijas keramikas meistardarbnīca, Rīgas valsts daiļamatniecības skola, Rīgas valsts mākslas aušanas skola un Sieviešu nacionālā līga.

UNIVERSITĀTI BEIGUŠI

Universitātes veterinārmedicīnas fakultāti beigušie veterinārārsti: Pirmā rindā no kreisās: V. Berezņakovs, K. Kviesis, J. Strautnieks, A. Dzirne, L. Bundžs. Otrā rindā: B. Stumbrs-Stumbergs, H. Rodmanis, H. Smiltnieks, J. Reinfelds, A. Brutāns, P. Freijs, trūkst L. Dzenes.

Universitātes ķīmijas fakultāti beigušie ar mācības spēkiem. 1. r. no kreisās: prof. J. Krustiņšons, prof. A. Janeks, dekāns prof. A. Kešāns, sekretārs prof. G. Vanags, prof. E. Svirlovskis, ārk. prof. E. Lindemanis. 2. r. no kreisās: doc. Art. Dinbergs, doc. Krūmiņš, darbvede O. Vāvere, mag. pharm. E. Lūsis, inž. ķīm. L. Undups, doc. J. Eiduks, lektors O. Ripa. 3. r. no kreisās: inž. ķīm. A. Vaivars, inž. ķīm. E. Neimanis, inž. ķīm. A. Prūsis, inž. ķīm. O. Mākens, inž. ķīm. K. Tiņiņš, inž. ķīm. B. Hoīmanis.

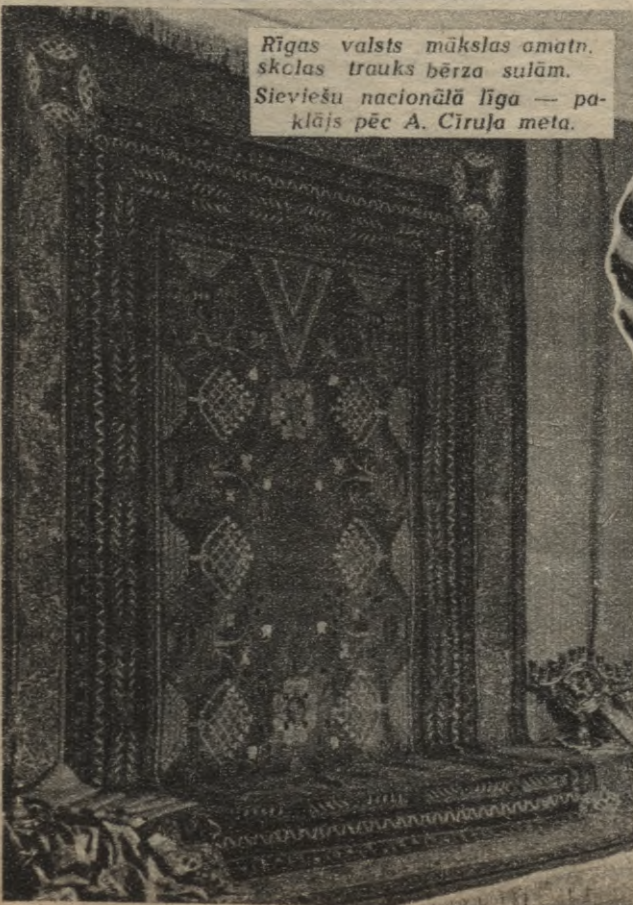
LIETISKĀS MĀKSLAS IZSTĀDE RIGĀ

V. Tiltiņa alus kouss. Ozola koks.

Rīgas valsts mākslas amatn. skolas trauks bērza sulām. Sieviešu nacionālā līga — paklājs pēc A. Ciruļa meta.

Par spīti grūtajiem kara apstākļiem, kas ierobežo apstrādājamā materiāla izvēli, lietiskās mākslas izstādes sniegums ļoti nospēkots un vērtīgs. Vērojot izstādītos darbus, jāatzīst, ka to izstrādājums, tāpat arī gaume gandrīz stādāma augstāki nekā iepriekšējās izstādēs. Tā vien šķiet, ka grūtkāki sameklējamais materiāls tā apstrādātājus pamudinājis nešķiest velti materiālu, darīnāt nenozīmīgus darbus. Viņi sākuši arī vērst skatus uz agrāk neievērotiem materiāliem: pakulām, vecām lupatām, lielpabalu granātu čaulām u. t. t. Tagad izstādē tos redzam lietpratīgi un ar labu gaumi pārveidotus iespaidīgos paklājos, aizkaros, vāzītēs un grīdsegās.

Sevišķi plaša vieta izstādē ir keramikai. Te redzam kuplu uzplaukumu, jo vairāki mākslinieki jau paguvuši paši ierīkot keramikas krāsni. Savos gaumīgi darinātajos darbos Vasariņš pievērsis arī plašu ievēribu tehnikas variācijām, tās dažreiz izdevīgi apvienodams. Aušanas mākslu cieņīgi pārstāv R. V. M. aušanas skola un Sieviešu nacionālā līga. Sudrabu devuši A. Naika, Dž. Bodnieks un R. V. M. amatniecības skola, kas darinājusi arī sieviešu modernos tautas kostīmus. Atzinību pelna A. Pūrmaļa grāmatu iesējumi un daudzie citu nozaļu daiļamatnieki, kuŗus telpu trūkuma dēļ nevaram šeit atzīmēt.

Viļa Vasariņa šķivis engobas tehnikā ar zemglazūras gleznojumu.

M. Romane — servise; medus krāsas glazūra.

Viļa Vasariņa vāze ar plastiski veidotu ornamentu.

Andrejs Pormalis — dekoratīva vāze ar plastiski veidotu ornamentu.

Rīgas valsts mākslas aušanas skola — audumi, vāze — H. Lapsas.

PIESARDZĪBAS NEKAD NAV PAR DAUDZ

KAS JĀZINA KATRAM GAISA TRAUKSMEŠ GADĪJUMĀ

1) Nekad neaizmirsti, ka gaisa aizsardzības noteikumi ir rīkojumi ir domāti tavai un tavu tuvāko drošībai. Tāpēc ievēro tos pēc labākās sirdsapziņas un disciplinēti. No tā, kā tu tos ievērosi, atkarasies kā tava un citu dzīvības, tā arī materiālu vērtību saglabāšana.

2) Jau laikus parūpējies, lai dzīvoklī atastos uguns dzēšanai nepieciešamie līdzekļi un rīki — ūdens vannā, kublos un citos brīvajos traukos, smiltis kastēs jeb maisiņos, dzēsamslotas, koka vairogs un, ja iespējams, lāpsta. Ūdens ir universālākais dzēšanas līdzeklis, kas ne tik vien dzēš, bet arī aizkavē apkārtējo priekšmetu aizdegšanos. Tomēr ne visu var dzēst ar ūdeni; augstā temperatūrā, kā piem., degambumbai degot, tas atdala ūdeņradi, kas degšanu veicina. Te labāk noder smiltis, kam tad jābūt sausām. Liels palīgs ugunsgrēka apkarošanai ir dzēsamslotas, kas jo viegli pagatavojamas, sagriežot vecu, nederīgu drānu pagarās strēmelēs, izveidojot tās līdzīgi pirts slotai un piestiprinot koka kātam. Vairogi pret dzirkstelēm un neliešām šķembām pagatavojami no 1/2 collu dēļiem jeb bieža finiera, piestiprinot otrā pusē rokturi. Lāpstas smilšu šķūrēšanai var pagatavot arī no finiera, bet labākas ir dzelzs lāpstas.

3) Vērtīgākās mantas, dokumentus, nepieciešamos apģērba gabalus u. t. t. jau laikus iesaiņo jeb vismaz turī pa rokai, lai vajadzības gadījumā tos bez liekas meklēšanas varētu sasainot. Neaizmirsti paņemt līdzī segu, kas tev noderēs ne tik vien segšanai, bet vajadzības gadījumā palīdzēs tev izkļūt arī no liesmām.

4) Stingri ievēro aptumšošanas noteikumus un izgriez elektriskās spuldzes telpās, kas nav aptumšotas.

5) Izvairies no jebkuras nevajadzīgas prombūtnes no mājām. Nekādā ziņā neatstāj dzīvokli bez uzraudzības bērnu un neveselos. Ja tomēr nepieciešams būt ārpus mājas, paziņo par to tuvākajiem kaimiņiem vai nama gaisa aizsardzības uzraugam, lai tie trauksmes gadījumā zinātu parūpēties par bērniem un neveselajiem.

6) Ja trauksmes signāliem atskanot, tu atrodies uz ielas, steidzies uz patvertni jeb tuvāko aizsegu. Ievēro aukstasinību un nedrūzmējies. Jo vairāk cilvēku būs sablīvēti uzbrukuma rajonā, jo lielāks būs cietušo skaits. Ja patvertne nav laikā sasniedzama, jānovietojas tuvāko namu apakštāvu kāpņu telpās, vārtos, caurbrauktuvēs u. t. t. Neaizmirsti, ka nokļūdam patvertnē jeb aizsegā, tu sevi automātiski pakļauj patvertnes jeb nama gaisa aizsardzības uzraugam. Izpildi bez liekas runāšanas viņa un tā palīgu rīkojumus un norādījumus!

Braucējiem, trauksmei atskanot, nekavējoties jānovirzās sānielās un, ja iespējams, jāiebrauc pagalmos. Vārtu telpās nedrīkst palikt, lai netraucētu satiksmi. Pajūgu vadītājiem zirgi jāizjūdz un jāpiesien. Tomēr tuvumā atstājams kāds, kas tos uzrauga. Paliekot uz ielas, rati un motori jānovieto ielas malā, cieši gar labās puses ietvēm (braucienu virzienā). Motori jāapstādina un jāpievelk bremzes. Nekādā gadījumā ratus nedrīkst novietot ielu krustojumā, pret vārtiem, ielas vidū jeb pie ugunsdzēsēju ielu hidrantiem vai citām ūdens piegādes vietām.

7) Ja trauksmes signāli atskan tev mājās esot, nekavējoties brīdini kaimiņus, jo iespējams, ka tie signālus nav dzirdējuši. Pirms dzīvokļa atstāšanas vēreiz pārbaudi, vai viss kartībā, vai, tumsai iestājoties, logi aptumsoti, vai uguns krāsnis, pavaros un spuldzes izdzestas, visi elektrības aparāti izslēgti, gāzes pievadventuļi un ūdens krāni aizgriezti. Pie dzīvokļa atslēgām jābūt piestiprinātai birkai ar dzīvokļa numuru un tavu vārdu. Ir labi, ja izbraucot ārpus dzīves vietas, atstāj otru atslēgu komplektu pie nama uzrauga. Nezaudē aukstasinību un, mierīgi paņemis līdzī nepieciešamās mantas, dodies uz patvertni! Nepaliec dzīvoklī, kas patvertnē nav gājis, atbild pats par sekām. Nelaiemes gadījumā tas zaudē tiesību uz pabalstu, pensiju un apģādi ar dzīvei nepieciešamiem priekšmetiem.

8) Patvertnē izturies disciplinēti, bez ierunām ievērojot nama aizsardzības dienesta noteikumus un patvertnes pārziņa norādījumus. Neaizmirsti, ka nama aizsardzībā jāpiedalās ne tik vien katram nama iedzīvotājam, bet visiem, kas tobrīd patvertnē atrodas. Nama gaisa aizsardzības uzdevums ir aizsargāt visu namā un patvertnē esošo pilsoņu dzīvības un rūpēties par tur esošo materiālo vērtību saglabāšanu. Kas to neapzinās un pretojas rīkojumiem vispārības labā, tie saucami pie likumīgas atbildības un saņems bargu sodu. Nesacel pāniku, izplatot dažādas tenkas. Pānika gaisa uzbrukuma laikā var nodarīt daudz lielāku postu nekā pats uzbrukums. Patvertne atstājama tikai ar nama gaisa aizsardzības uzrauga atļauju un pēc uzbrukuma beigu signāla.

9) To namu iedzīvotājiem, kuŗos nav piemērotas patvertnes, jāglābjas vai nu tuvāko kaimiņu patvertnē jeb, ja apstākļi pieļauj, jāizrok nama tuvumā grāvjevaida patvertnes. Tuvākus paskaidrojumus par

aizsarggrāvju ierīkošanu dod policijas ierīkņu gaisa lietu aizsardzības kārtotāji.

10) Nama gaisa aizsardzības uzraugu pienākums ir noorganizēt nama pašaizsardzību, rūpēties, lai pašaizsardzības darbinieki būtu pienācīgi sagatavoti saviem uzdevumiem. Nama uzraugam jāpārzina un jāgādā, lai nama rīcībā esošie aizsardzības līdzekļi un rīki būtu savās vietās un kārtībā. Tam jāseko, lai visi gaisa aizsardzības noteikumi tiktu ievēroti un jāvada aizsardzības darbi gaisa uzbrukuma laikā.

11) Nama uzrauga tiešie palīgi ir gaisa aizsardzības komanda, kam jāuzņemas uzraudzības dienests namā pēc iepriekš sadalītiem pienākumiem. Tie izziņo gaisa trauksmi namā, apkalpo un pārrauga kārtību patvertnē, uzrauga atstātos dzīvokļus un mantas, gādā par kārtību kāpņu telpās, raudzīdamies, lai trauksmes laikā namā nestaigātu svoši cilvēki, un noraidot tos patvertnē. Nama ugunsdzēsējiem laiku pa laikam jāveic patruļu dienests nama drošībai. Vēlams, lai no katra dzīvokļa viens iemītnieks, kopā ar nama ugunsdzēsējiem, pārbaudītu pašu dzīvokli. Ugunsgrēka gadījumā nama ugunsdzēsēji apkaļo uguns pirmsākumus. Nama sanitāri sniedz pirmo palīdzību cietušajiem un nogādā drošībā atstātos bērnus un neveselos.

Trauksmei izbeidzoties, aizsardzības komandai jāpūljas par patvertnes sakārtošanu, izvēdinot to un atjaunojot ūdens krājumus. Šos darbus nekad nedrīkst atlikt vēlākam laikam, jo pirmajam uzbrukumam var sekot vēl citi. Visi mājas iemītnieki jāiepazīstina ar aizsardzības komandas dalībniekiem, kuŗu rīkojumi visiem obligāti.

12) Paturi allaž vērā, ka, rūpējoties vispārības labā, tu reizē ar to rūpējies arī par savu drošību un savām materiālajām vērtībām. Viens cilvēks gaisa uzbrukuma postījumus nevar novērst, bet ciešā sadarbībā ar citiem, tas ir iespējams.

Ls.

Visai parocīgs uguns dzēšamais rīks ir hidropults. Lai aizsargātos no smaciņiem dūmiem, dažkārt, to lietojot, jāpievelkas ugunij gulot uz vēdera.

Raksti un cilvēki

Lauku dzīve arvien audzinājusi savā vientulībā stiprus un darbīgus cilvēkus. Ir mājas, kuru laukmalas ierobežo akmeņu un celmu grēdas — žogu vieta — kā atmiņa par līdumnieka cīņu ar mežu un akmeņu pakalniem.

Arī garīgā laukā atradīsim šādas mūsu tautas līdumnieku pēdas. Latviskā māja ir cēlusī ne tikai ārpusē sētu pret purvājiem, tā sargājusi arī mājas garīgās dzīvības siltumu un gaismu. Toreiz bija jācinās, bija jāiekaļo viss, kas mums pieder šodien.

Skatīties pirmās rakstu zīmes mūsu tēvu skolas burtņīcās, tālāk mājas piezīmēs, kas, ikdienīgām vajadzībām izaugušas, kļuvušas vēlāk par dzimtas tradīciju atspoguļotāju, mājas garīgo bagātību! Tā gadās šodien atrast no pirmajiem gadiem kā akmeni uz akmens liktu rindu pēc rindas — mājas garīgās dzīves vēsturi. No neziņas tumsas tauta augusi pretī izglītībai. Cik dzīvi un neatlaidīgi tas norisinājās tanī Latvijas stūrī, ko kartē redzam spītīgā sparā laužamies jūrā! Tā ir Ziemeļkurzeme, daudz tautas izglītības celmlaužu dzimtene.

Kas būs redzējis vecā Dundagas skolotāja un dziesminieka Dinsberga atstātās rokrakstu lapas, tam liksies, ka pasaulē tagad ir mazāk gaismas — tikko salasāmi ir sīki un rūpīgi, kā ar adatas smailli vilktie burti — pie kam tas nav noticis vis baltā spuldžu gaismā, bet gan Dinsberga skolas jumtistabā pie tā laika parastā gaismekļa. Būtu gan jāatzīst, ka pasaulē toreiz bijis mazāk miega, un jo sevišķi pie vecā skolotāja darba galda.

Dažās mājās Dundagā vēl paglabājušies viņa rokraksti. Pelēkas lapas ar apskaužami skaidrām, glītām rindām liekas pavisam mazas dažu mūsu dienu manuskriptu priekšā, kas meklē ceļu uz redakcijām. Bet tā ir, ka sēklai arvien jābūt mazākai par vārpu. Un tā pieminētā dziesminieka cītīgā gara pēdas vēl atrodamas tālu aiz viņa skolas robežām — ne jau grāmatu krātuvēs, ne tur, kur cilvēka rokai parasts ceļš — no grāmatas lapas pie spalvaskāta — no lasītā pie rakstāmā. Nē — bet gan tur, kur pirksti, dienā žņaugušies ap cirvja kātu, tikai vakaros tver pēc spalvaskāta. Gadās, ka tas notiek ar to pašu spēku, ar kādu cērtams koks, un mūsu acis maldās burtos kā vētras aplauztā mežā.

Bet šodien mums būs jāapstājas kādās Dundagas mājās pie galda, kur cita uz citas gul burtņīcas, kur jau 41. gadu, dienu pa dienai, rindu pa rindai rakstīts šīs mājas dzīves stāsts. Tas ir darbs, kuŗa saknes nav tikai rakstītāja mūžā. Jau pagājušajā gadsimtā Dundagas ķesteris bija rakstījis dienasgrāmatu. Viņa dēls Gustavs Andrejsons 17 gadu vecumā sācis to, kas šobrīd ir mūsu priekšā.

Ļausim runāt dažiem no šiem „dienas piezīmējumiem”, kā tos nosauc rakstītājs pirmajā lapā priekš 40 gadiem!

1905. g. 1. decembrī:

„Priekš pusdienas kalps un Ērmanis atveda no Lipstiem 2 vez. siena, es biju pa mežu apskatīt lūžņus (vētras lauztus kokus — aut.), un viņi izmeta sienu. Es ar Lindmani nogājām uz Dundagu. Vakarā apkopu zirgus. Sonakt nodega Dundagas

pils un vec-muižkungu ērbīķis. Laiks — apmācies, pie sala.”

Šīs rindas atklāj, ko mums būs meklēt un atrast visā dienasgrāmatā. Blakus ikdienīgām mājas piezīmēm 1905. g. 1. decembra lielais notikums — ugunsgrēks 3 km attāļajā Dundagas pilī izpelnījies tikai vienu rindu. Rakstītājs bijis daudz iecietīgāks pret zīmīgiem notikumiem mājā un dabā, to apliecina zemāk citētās piezīmes.

1906. g. pavasarī, 6. maijā (v. st.) 20 gadu vecais rakstītājs piezīmē:

„Šodien visu dienu kārtoju zemi, uzaru sakņu zemi.

Laiks līdz plkst. 3.00 p. p. ļoti karsts, tad nāca atkal pārķona lietus, bet nogāja mums gaŗām.”

Nedēļu vēlāk, 13. maijā:

„Priekš brokasta pabeidzu kārtot līnu zemi. Pēc brokasta uztaisīju vārtus. Pa pusdienas laiku biju uz Dundagu zvanīt. Pēc pusdienas apsēju un apēcēju 3 siekus līnu. Vakarā pastaigājām (sestdienas vakars — aut.). Laiks visu dienu jauks.”

Dienu no dienas tā turpinās piezīmes līdz rakstītāja aizsaukšanai karā 1914. g.

1914. g. 18. jūlijā (v. st.) rakstīts lappusē, ko pabeigusi jau brāļa roka, kuŗš piezīmes turpinājis, rakstītājam promsot:

„Šodien līdz brokastīm Kaŗa un Arturs plāva Pura plāvā. Pēc brokasta laika dabūju mobilizācijas ziņu, un neko vairs nedarījām. Prāts tāds pārņemts. Laiks saulains.”

Pēc četriem gadiem, tikko atgriezies mājā, turpina atkal istais rakstītājs:

1918. g. 26. jūnijā:

„Šodien agri no rīta atgriezoties, atnācu no Diž-Lobes uz mājām. Sasveicinājos ar piederīgiem, parunājāmos, pagulēju drusku. Tad aizvedu zirgus. Piezīmēju dienas. Gars ļoti jautrs. Laiks — pa lielai daļai saulains.”

1927. g. 23. maijā sīks darbu apraksts — starp citu:

„...Pēc pusdienas dzīnu dobes un apstādījām 5 pūri sarkano rāceņu. Vakarā saviņcēju Ozollīdumā žogu, tad aplēju rožu krūmus. Laiks — saulains. Dzirdēju pārķonu rūcam. Kļavas, krizdoļi sāk ziedēt.”

Deviņus gadus vēlāk — 1936. g. 22. maijā:

„No rīta izbīrēju 3. lauku un apsēju tur 2 siekus līnu un 3 pūri miežus, ko Gusts noecēja un es pierullēju. Tad taisīju dārziem kārtis. Šodien beidzām sēt. Šodien laidām pirmoreiz govīs ārā. Laiks priekšpusdienā apmācies, pēc pusdienas saulains. Z. vak. vējš.”

Vēl pēc trim gadiem — 1939. g. 27. maijā ir Vasarsvētku sestdiena, 38. no tām, kas savu vietu atradušas mūsu dienasgrāmatā.

Tobrīd 53 gadu vecais saimnieks raksta:

„No rīta līdzēju lopus apkopt. Tad mēs ar Gustu cirtām pie Šķerpiņu mājām meijas un vedām uz baznīcu. Laiks visu dienu saulains, silts, jauks vakars. Daba — ievas, krēķi zied. Plūmes, ābeles, bumbieŗi sāk ziedēt, kļavas, krēķi beidz ziedēt.”

Pelēkos vākos iesietās burtņīcas kā bēģtin bēģ no sveŗa skata, kā nevēlēdamās būt ievērojamas, pārceļamas citur, savā ārienē radniecīgas mājām šajā pusē, kur, liekas, cilvēki to vien domājuŗi, kā neievērotāķi dzīvot. Un tomēr dzīvos šī dienasgrāmatā, kad sen būs sadrupuŗi šīs mājas slieķņpi, iziruŗi soli, kur sēdējis pie bērņiem pirmais skolotājs šai pusē — vairāķ nekā pirms 120 gadiem — mūsu dienasgrāmatas rakstītāja tēva vectēvs Andrejs Andrejsons.

Meklētājs Dinsberga dzimtenē atradīs vēl ūur tur pa lapai no vecām dziesmu klādēm un dienasgrāmatām un uzzinās, ka daudzās no tām gājuŗas bojā ne jau saules un vēja dēļ, bet ar paŗu rakstītāju gribu, kas tās uzticējuŗi ugunij.

Nekas nav dīvaināķ, nekā iedomāties bezgalīgā rūpībā un klusībā rakstītu grāmatu, kas grabāta visu mūžu, lai to beidzot iznīcinātu. Tas ir tā, it kā cilvēķs sadedzīnātu savu dzīvi. Kādreiz jau ugunij esot atdevuŗi arī miruŗos. Varbūt daŗs saskatīs šī vīķingu skarbuma pēdas arī Ziemeļkursas ļaužu dzīvē mūsu dienās. Daŗkārt tā mirst raksti līdz ar cilvēķiem, taču ir raksti, kam dzīvību dod laiks. Katra aizejoŗā diena, kas ietērpjas nedaudzās rindās, auŗ tālāķ jauķu mūžu ne tikai rakstītāķam vien, bet arī pavisam tālai, klusai sētai, dabai un tiem gadiem, kas likuŗi pār viņiem lietum līt un saulei spīdēt.

DOLARU IMPERIĀLISMS.

Ziemeļamerikāņu galvenā īpašība ir savtīgums. Katra amerikāņa vismīlākā devīze ir — „to make money”, t. i. taisīt naudu. Tāpēc pirmajā vietā viņiem ir „business” — veikals. Sava mērķa sasniegšanai — „izsist” no visa kapitālu jo ātrāk, jo labāk — uzņēmīgie jeņķi nekautrējas lietot katru līdzekli, kas tik vien atvieglo vai saīsina ceļu uz šo mērķi. Gangsterisms varēja rasties tikai Savienotajās valstīs, kur korupcija ir parasta parādība visplašākā apjomā, kur katra rīcība izriet no dziņas pēc dolara, vienalga — privātā vai valsts dzīvē. Šī dziņa pēc dolara, pēc „big stick”, t. i. trekna kumosa, didījusi jeņķus visos laikos. Savienoto valstu politiku tāpēc arī dibināti apzīmē par dolara imperiālismu. Tas pamatojas uz gadu simteņiem ilgo jeņķu ekspansijas praksi — sākumā uz indiāņu, tad franču, holandiešu, spāņu un meksikāņu kontu.

Jeņķu izplešanās Ziemeļamerikas kontinentā notika it kā pati no sevis un norisinājās tikpat neapturami, cik instinktīvi, nekautrīgi un nesaudzīgi un bez jebkādiem morālistiskiem aizspriedumiem. Plašu jo plašu Ziemeļamerikas kontinenta apgabalu ietilpināšana Savienoto valstu teritorijā bija norisinājusies tik sekmīgi, ka daudzos miljonos amerikāņu radās ticība par aizredzes lemtu laimes un panākumu ceļu, radās ticība ziemeļamerikāņu „acīm redzamajam” liktenim. Šī ticība izpaudās jau 1840. gadā, kad jeņķi ieguva sev Teksasu, un tālāk Meksikas „apcirpšanā” 1846. gada karagājienā, kas starp citu viņiem sagādāja saulaino Kaliforniju. Toreiz daudz jeņķu bija tanī pārliecībā, ka Savienotajām valstīm pienākas „visa Meksika” — tik lielā mērā ziemeļamerikāņu asinis bija jau ekspansijas tieksmju pārsātinātas. No tādas ticības par likteņa labvēlību līdz amerikāņu tautas sevišķas misijas ideoloģijai atlika vairs tikai viens solis. Pirmajiem jeņķu profesionālajiem imperiālistiem nenācās grūti to spert. Kad viņi 1890. gadā uzstājās par „lielo” politiku Karaiņu jūrā,

NEKAUTRĪGAIS ZIEMEĻ

Senās Amerikas rases pārstāve. Viņas priekšteči — indiāņi pirmie dabūja izbūvēt jeņķu kolonizēšanas nesaudzīgos paņēmienus. Ka viņa nejutās laimīga arī dolaru imperiālisma ziedu laikos, liecina viņas vaibsti.

prasīja Kubas aneksiju un daudz lielāku jeņķu ietekmi Klusajā okeanā un Tālajos Austrumos, viņi visērtāk varēja to darīt, atsaucoties uz ziemeļamerikāņu sevišķo misiju. Tādai Savienoto valstu profesionālo politiku un diplomātu attiecīgi garņetai ideoloģijai jeņķi, kārodami pēc vieglas un ātras iedzīvošanās, pieķērās abām rokām.

Ne mazums pakalpīgs šai virzienā bija arī „jaunā imperiālisma jūras filozofs” — kapteinis Mahans ar saviem rakstiem par jūras varu, kara flotes politiku un atbalsta punktiem. Mahana darbi, ko viņš pats vēl izveicīgi populārizēja daudzos laikrakstu apcerējumos, radīja visā pasaulē lielu ievēribu, sevišķi kara flotes draugu aprindās, to skaitā bija arī Vācijas lieladmirālis Tirpits un ķeizars Vilhelms II. Lieki būtu pasvītrot, ka Savienoto valstu jauno politiku un šovinistu aprindās ar prezidentu Teodoru Ruzveltu priekšgalā šos Mahana paustos uzskatus uzņēma ar lielu sajūsmu. Drīz vien ap jauno „mācību” pulcējās ziemeļamerikāņu politiķi, kara flotes vīri, profesori un veikalnīki, kas meklēja un atrada arvien jaunus spēcīgus pierādījumus Savienoto valstu lielpolitikas nepieciešamībai. Nav jāaizmirst, ka arī Franklins Delano Ruzvelts visā savā darbībā senāk un tagad turas pie Mahana paustajām mācībām.

Ziemeļamerikāņu jauno izplešanās gribu nemitīgi stiprināja prese. Tā nenogurstot rakstīja par „jaunām pasaulēm, kas iekarojamas,” tā arvien uzturot možu jeņķu kolonizēšanas un pioniežu garu. Tā 1898. gadā, isi priekš Savienoto valstu un Spānijas kara, amerikāņu laikraksts „Washington Post” rakstīja atklāti un ciniski: „Mēs atrodamies savāda likteņa priekšā. Tautās mīt neatvairāma dziņa pēc imperijas, līdzīgi dziņai, kāda mīt džungļu plēsīgajos zvēros, kas saoz asinis. Tas nozīmē imperiālistisku politiku.” Teodora Ruzvelta tūvākais draugs un līdzstrādnieks, visu laiku lielākais ziemeļamerikāņu šovinists — senātors Henrijs Kabots Lodžs tai pašā laikā kādā rakstā „Mūsu klūdai — ārpolitika” deklarēja: „No Rio Grande līdz Ziemeļu jūrai

Argentīnas brīvības pieminēklis Buenos Airesā. To Argentīnas neatkarības 100 gadu atceres dienā 1910. gadā dāvāja franču kolonija Argentīnā.

vajadzētu būt tikai vienam karogam un vienai valstij... Šo dienu tendence ir konsolidēšana... Mazās valstis pieder pagātnēi, un tām nav nekādas nākotnes.”

Kā šo ideju augļus nekautrīgie jeņķi pievāca Filipīnas līdz ar atbalsta punktiem Puerto Riko un Guamu Klusajā okeanā.

Savas ekspansijas tieksmes jeņķi arvien pratuši lieliski maskēt dažādām doktrīnām un svinīgām deklarācijām demokrātijas vārdā. Pirmoreiz plašākā starptautiskā mērogā tas jau pierādījās 1823. gadā, kad ziemeļamerikāņi nāca klajā ar savu famozo Menrou resp. Monroe doktrīnu. To Ziemeļamerikas Savienoto valstu prezidents Džemss Menrou pasludināja savā gadskārtējā vēstījumā kongresam, deklarējot, ka ZAS valstis visnoteiktākā kārtā pretosies Eiropas valstu mēģinājumiem iejaukties Amerikas lietās, soloties savukārt neiejaukties Eiropas lietās. Šis vēstījums toreiz bija pašreizstāvēšanās papēmiens, jo 1823. gadā ZAS valstis nejutās vēl pietiekami spēcīgas, lai varētu atvairīt Krievijas varbūtējās tieksmes Ziemeļamerikā un Svētās savienības vēlēšanās legitimitātes vārdā noslēpēt latīņu Amerikas atbrīvošanas kustību. Drīz vien pēc tam Menrou doktrīna ZAS valstu praksē pārveidojās un ieguva pavisam citu raksturu, ko var izteikt šādi: Amerika pieder amerikāņiem, vai pat vēl skaidrāk — Amerika pieder ZAS valstīm. To apstiprina ZAS valstu neatlaidīgās tieksmes iegūt nevien saimniecisko, bet arī faktisko politisko varu visās Amerikas kontinenta daļās, kas tām lielāko tiesu arī izdevies.

Kā visai izdevīga laipa šim lēcienam ziemeļamerikāņiem noderēja līdztekus Menrou doktrīnai izvirzītā otra — t. s. panamerikānisma doktrīna, t. i. virziens, kuŗa mērķis apvienot Amerikas kontinenta valstis uz vienlīdzības un sadarbības pamatiem. Pēdējo gadsimtu maiņā šī doktrīna jau bija izvērtusies par ZAS valstu ekspansijas visiedarbīgāko ieroci. ZAS valstu

ELU KOLOSS

vara un ietekme pieauga sevišķi pieminētajā karā ar Spāniju Filipīnu dēļ (1898. gadā). Drīz vien pēc tam jau vairākas latīņu Amerikas valstis bija nevien saimnieciskā, bet arī politiskā atkarībā no ZAS valstīm. Kā pirmās jeņķu pavadā pēc Panamas kanāla izbūves nonāca Vidusamerikas mazās valstiņas, kas grupējās ap šo kanāli, t. i. Panama, Kosta Rika, Nikaragva, Honduras, Gvatemāla, Kolumbija.

Vēl vairāk ZAS valstu vara un ietekme latīņu Amerikas valstīs pieauga pēc pasaules kara, kad tur lielā mērā samazinājās Eiropas valstu, īpaši Anglijas un Vācijas nozīme.

Ziemeļamerikas Savienoto valstu tiesmes pēc virskundzības visā Amerikas kontinentā bija noskārstamas jau pirmajās Amerikas valstu sanāksmēs, no kurām svarīgākās: Panamas kongress 1826. gadā un Līmas kongresi 1847. un 1864. gadā. Vēl skaidrākas tās kļuva t. s. panamerikāniskās konferencēs. Tā jau 1881. gadā ierosināja sasaukt Ziemeļamerikas Savienoto valstu valsts sekretārs Džems Blēns (Blaine), uzicinot visas Amerikas valstis vienoties par šķirējtiesas principu savstarpējo strīdu nokārtošanā. Pirmā tāda panamerikāniskā konference, piedaloties 18 valstīm, sanāca 1889. gadā Vašingtonā, kur tad programmas svarīgākais punkts bija — šķirējtiesas nodibināšana. Ceturtā panamerikāniskā konference 1910. gadā Buenos-Airesā jau pārveidoja pastāvošo kopējo Amerikas valstu biroju, nosaucot to par panamerikānisko ūniju. Bez šī panamerikāniskā biroja, kas saprotams atrodas Vašingtonā, kopš 1915. gada pastāv vēl īpaša „starpautiska augstā komisija” Amerikas valstu savstarpējo sakaru kārtošanai. Piedevām, lai pastiprinātu katru savu rīcību arī likuma vārdā, jau 1912. gadā nodibināts Amerikas starptautisko tiesību institūts. Visas šīs iestādes tomēr un arī Tautu savienība nav varējušas novērst konfliktus starp Amerikas valstīm, ko liecina karš 1935. gadā starp Bolīviju un Paragvaju. Tas ir arī dabiski, jo jeņķu interesēs ir politiski un saimnieciski novājinātas latīņu Amerikas valstis. Makiavellistiskais princips — skaldīt un valdīt — ir izdevīgs arī ziemeļamerikāņiem, tāpēc jeņķu pirksts redzams visos sarežģījumos un jukās latīņu Amerikas valstīs.

GRAMMOFONA PLATES UN TERPI NO CUKURA.

Materiālās palīdzības vietā, kādu Ruzvelts solīja Dienvidamerikas valstīm 1942. gada Rio konferencē, Savienotās valstis Dienvidamerikas tirdzniecībai atrāvušas savus kuģus, izlietojot tos savām pieaugošajām kara transporta vajadzībām. Visās 13 Dienvidamerikas valstīs, uz kurām kara nastas gulstas arvien vairāk, kā to ziņo pašu ziemeļamerikāņu laikrakstu korespondenti, tādēļ iestājusies smaga saimniecības krīze. USA laikraksts „Atlantic” atzīstas, ka arvien vairāk pieaugoša preču trūkuma dēļ pēdējos mēnešos strauji pazeminās dzīves standarts. — No Meksikas līdz Čīlei nabadzīgākie iedzīvotāji, kādu ir lielais vairums, pirmās nepieciešamības preču dārdzības dēļ ir tuvu badam.

Vissmagāk saimniecības krīzi pārdzīvo tās Dienvidamerikas valstis, kas tieši atkarīgas no Savienotajām valstīm nevien tagad trūkstošo pievedumu dēļ, bet arī līdz šim piekoptās saimniecības politikas dēļ, kas atradusies ziemeļamerikāņu pavadā. Pirmajā vietā te minamas tās Dienvidamerikas mazās valstis, kas jau kopš gadu des-

Argentīnas mēropole — Buenos-Airesa ir latīņu Amerikas lielākā un arī lepnākā pilsēta ar vairāk nekā 2 miljoniem iedzīvotāju.

mitiem pievērsušās galvenā kārtā tikai kāda viena produkta ražošanai un kur zināms ienākuma avots iedzīvotājiem bija izpriekārīgo ziemeļamerikāņu bagātnieku pastāvīgie apmeklējumi. Tipisks piemērs šai ziņai ir „cukura sala” Kuba. Šī Lielo Antiļu salu lielākā sala, kas savā platībā ir gandrīz divreiz tik liela kā Latvija, bet kuras iedzīvotāju skaits sniedzas stipri pāri 4 miljoniem, kopš 1902. gada ir brīvvalsts. Līdz pat 1934. gadam Kuba tomēr atradās Ziemeļamerikas Savienoto valstu protektorātā.

Eiropiešiem šī dabas bagātību apveltītā zeme pazīstama tās galveno ražojumu — cukura, cigāru, ruma un dienvienā augļu — apelsīnu, ananāsu un banānu pēc, kā arī biežo nemieru dēļ. Ziedu laikus Kuba piedzīvoja pēc pirmā pasaules kara, kad cukura un tabakas plantācijas tur sasniedza savu maksimālo platību un iezīmējās īsts izpriecu skurbums. To tur radīja bagātjie jeņķi. Lepnas, sniegaina marmora viesnīcas un greznī jo greznī izpriecu lokāli ar eksotiskām revijām, eksotiskām gerlām un eksotisku dzežu auga kā sēnes pēc lietus, jo dolari Kubā ieplūda straumēm. Tā kļuva par paradīzi bagātiem amerikāņiem, kas šie meklēja atpūtu, noguruši biržas spekulācijās. Kubas ziedu laiki tomēr nebija ilgi. Tie izbeidzās līdz ar jeņķu ziedu laikiem — prosperity, t. i. materiālās labklājības laikmetu. 1928. gadā pie neskaitāmu kubiešu durvīm kļaudzināja jau vislielākā nabadzība. Tas notika tieši tai laikā, kad „prūšu profesora” ķīmiķa Ešarda (Achard) cukurbiešu cukurs bija galīgi iedragājis pamatus angļu niedru cukura monopolam. Jau tad Kuba — pasaules lielākā cukura fabrika, kā to dēvē amerikāņi, nonāca strupceļā. Eiropa, izņemot Angliju, atkrita kā noņēmējs. Atlika vienīgi Amerika un Anglija. Līdz ar to Kuba kļuva vēl jo lielākā mērā atkarīga no Savienotajām valstīm un Anglijas.

Kuba gan pārspējusi visus savus konkurentus cukura ražošanā, bet kopš to 1492. gadā atklāja Kolumbs, tā pārāk maz jeb, labāki teikt, nekā nav darījusi, lai nodrošinātu savu saimniecības neatkarību. Aizraujoties ar cukura ražošanu, kubieši izskaudusi savus mūža mežus, bet pilnīgi atstājuši novārtā tās lauksaimniecības nozares, kas tiem varētu nodrošināt savu maizes rīcienu. Šai ziņai Kuba visu laiku bi-

jusi atkarīga no ievēdumiem. Tā Kuba nav arī parūpējusies radīt savu tirdzniecības floti, kas dotu iespēju būt neatkarīgai no amerikāņu un angļu vai citu valstu kuģiem. Tagad, kad Kubas cukura noliktavas pārpildītas visvairāk, tā vissmagāk izjūt šo atkarību. Kubas cukurs tagad par spekulācijas cenām gan aizplūst uz Savienotajām valstīm, bet pašiem kubiešiem no tā labuma maz, jo visa Kubas cukura tirdzniecība atrodas ziemeļamerikāņu, īpaši žīdu rokās. Lielāko cukuru plantāciju īpašnieki iestiguši līdz kaklam parādos. Cukura krājumi Kubā ir tik lieli, ka to īpašnieki, vēlēdamies noliktavās atbrīvot vietu jaunajām cukura ražām, spiesti meklēt iespēju izmantot cukuru citiem nolūkiem.

Bērt cukuru jūrā vai pagatavot no tā briketus apkurei, kā to priekš dažiem gadiem darīja brazilieši ar savām kafijas pupiņām, lai pasaules tirgū uzturētu pienācīgi augstas cenas, tagad nav nekādas jēgas. Kubas cukura krājumu īpašnieki gājuši citus ceļus. Miljoniem tonnu Kubas niedru cukura un melases izlieto spirta iegūšanai.

Tas visnotaļ vajadzīgs Savienotajām valstīm arvien vairāk trūkstošo degvielu aizstāšanai. Savam benzīnam amerikāņi piejauca 20 un pat 40 procentu spirta.

Pierādījies tomēr, ka daudz saimnieciskāk ir izmantot cukura niedres celulozas iegūšanai, lai no tās tad pagatavotu dažāda veida audumus, papīru un šķiedras tekstilprecēm.

No niedru cukura taisa arī mākslīgo stiklu, krāsas, tepi, dažādas ziedes, ko agrāk ražoja no mazvērtīgām izejvielām un citu ražošanas nozaļu atkritumiem. Beidzot no niedru cukura pagatavo pat gramofona plates. Un tomēr viss tas ir par maz, lai likvidētu cukura krīzi. kādu pārdzīvo nevien Kuba, bet arī otra lielākā niedru cukura ražotāja — Dienvidamerikas brīvvalsts — Domenika, kur valda līdzīgi apstākļi.

Kā arī 1933. gadā Franklina Delano Ruzvelta deklarētā „labo kaimiņu politika” ir tikai tā paša dolāru imperiālisma maskojums, par to tagad neviens vairs nešaubās latīņu Amerikas valstīs. Šī maska kritusi, kopš kļuvusi skaidra ZAS valstu tendence pakļaut sev vispirms visas mazās latīņu Amerikas valstis, kas atrodas abās pusēs no Panamas kanāla un arī Brazīlijas ziemeļu daļu, pārvēršot tās par modernu ziemeļamerikāņu koloniju, līdzīgi Filipīnām. Latīņu Amerikā tāpēc pieaug naids pret jeņķiem un līdz ar to arī pret žīdiem.

E. T.

LATVIEŠU SIMFONISKAJAS MEISTARĪBAS

SEŠDESMITGADNIEKS

Vai tiešām Teodora Reitera dzīve arī jau pienākusi pie sešdesmit gadu sliekšņa? Redzot viņu diendienā pie dirigenta pulks operas izrādēs, sava slavenā korā priekšgalā tik svaigas, neizsīkstošas enerģijas un jaunuma pilnu, negribas ticēt, ka kalendārs šā gada 23. martā patiesi jau rāda viņa 60. dzimunddienu. Bet kāds brīnišķīgs mākslinieka mūžs nostāigāts šais gados!

No ļaudonas Muižniekiem nācis, pēc dažiem skolotāja gadiem savā dzimtenē Reiteris samērā vēlu nokļuva Pēterpils konservātorijā, studēja vijolspēli, kompozīciju un dirigēšanas mākslu, un drīz atrada savu īsto aicinājumu — dirigenta mākslas ceļu.

Jau Pēterpili viņš vada latviešu korus, dirīgē Pēterpils konservātorijas operklases uzvedumus — „Jevgeņiju Ņeņginu”, „Seviļas bārdzīni”, „Faustu”, „Carā ligavu” Mūzikālajā drāmā, pēdējos kaŗa gados Latvju strēlnieku simfonisko orķestri, ar ko dod koncertus Pēterpili un citās Krievijas pilsētās un kas 1918. gadā kļuva par Latvijas Nacionālās operas orķestra kodolu.

Dzimtenē Reiteris atgriežas kopā ar Latvijas operas trupu un tūdaļ uzsāk to darbu, kurā viņu redzam visu Latvijas laiku — operas pirmā dirigenta postenī. Latviešu operteātra izveidošanā — tā repertuāra, mākslinieku ansambļa un vispār tā mākslas liemeņa un stila radīšanā Teodors Reiteris neapsaubāmi paveicis vislielāko darbu. Būdamis visu mūsu operas pastāvēšanas laiku tās pirmais dirigents, Reiteris iestudējis, latviskajos pirmuzvedumos sniedzis un diriģējis lielo vairumu no visa Nacionālās operas svarīgākā operu repertuāra, tā latviešu oriģināloperas A. Kalniņa „Saleniekus” un Jāz. Mediņa „Vaideloti”, no cittautu repertuāra „Klīstošo holandiešu”, „Tanheizeru”, „Loengrīnu”, „Meistardziedopus”, „Parsifalu”, „Trīstanu un Izoldi”, „Don-Huanu”, „Fidēliu”, „Karmenu”, „Aīdu”, „Maskuballi”, „Trubadūru”, „Borīsu Godunovu”, „Pīķa dāmu”, „Jevgeņiju Ņeņginu”, „Salomi”, „Seviļas bārdzīni”, „Bohēmu”, „Monu Līzu”, „Samsonu un Dalīlu” un c.

Vairākkārt viņš ir bijis visu Nacionālās operas likteņu noteicējs kā tās direktors, laikos, kad operas direktoru krīzes bija biežas un darba apstākļi dažkārt jo smagi sarežģījās.

Ne mazāk bagāts Reitera simfonijkoncertu dirigenta darbs. Neskaitāmi tie simfoniskie koncerti, ko Reiteris diriģējis operā,

radiofonā, Rīgas un Liepājas vasaras koncertu sezonās viņa vadībā atskanējuši vai visi lielie klasiskie simfoniskie darbi, neaizmirstami viņa Bēthovena Devītās simfonijas atskaņojumi.

Un kāds brīnišķīgs viņa lolojums, viņam vienīgajam piederīgs instruments ir viņa koris — Reitera koris! Tas mums ir jau kļuvis par autonomu jēdzienu, tik nesalīdzināma ir šā korā un tā šefa vieta mūsu mūzikas dzīvē. Neiespējami iedomāties šos divus organismus šķirtus vienu no otra — Reiteru bez viņa korā, Reitera kori bez tā radītāja un iedvesmotāja. Cik daudzi latviešu komponisti ir vislielāko pateicību parādā Reiteram par tik daudzu savu dziesmu pirm- un priekšzīmīgiem atskaņojumiem. Reiteru nav baidījuši ne visgrūtākie korā diriģenta uzdevumi. Redzēt savu dziesmu Reitera un viņa korā repertuārā katram komponistam ir vienmēr bijusi drošākā ķīla par tās skaistāko priekšnesumu. Un vai vēl te atcerēties tos daudzos lielos ārzemju koncertceļojumus, kurus Reiteris vedis savu dziedātāju draudzī un latvju dziesmu uz Berlīni, Parīzi, Londonu, Briseli, Vīni, Prāgu, Varšavu un daudzām citām slavenām pilsētām?

Visa Latvija pazīst Reiteru kā dziesmu-svētku virsdiriģentu — visos Latvijas laikā notikušajos lielajos dziesmusvētkos Rīgā, neskaitāmos lielos un mazākos apgabalos un novadu svētkos provincē — Liepājā, Zemgalē, Latgalē u. t. t. Reitera virsdiriģenta un visu mūsu Latvijas laika lielo dziesmusvētku rīcības komiteju vadītāja darbs blakus to priekšsēdim prof. J. Vītolam ir vislielākā mērā ietekmējis mūsu koru kultūras uzplaukšanu.

Novēlam mūsu diždiriģentam vēl ilgu un darba svētības pilnu mūža cēlienu! J. V.

GRĀMATU APSKATS

Homera „Odiseja”, no grieķu valodas tulkojis Augusts Giezēns, ilustrējis Sīgismunds Vidbergs, iznākusi Latvju Grāmatas apgādā; grāmatai pievienots 24 dziesmu saturs ar paskaidrojumiem un piezīmēm; 466 lp.

„Odisejas” tulkojums pieskaitāms pie ievērojamiem literāriem darbiem. Lasot un salīdzinot to ar grieķu tekstu, pārsteidz veiclaīšs izteiksmes veids. Pārbaudot tulkojumu, jākonstatē, ka tas, lai gan atbilst saturam, pa lielākai daļai ir diezgan brīvs. Šai ziņā tulkotājam nācās no vienas puses respektēt un saglabāt grieķu stilu, sevišķi Homera īpatnību un dzejas skaistumu, no otras puses latviešu valodas raksturu. Šķiet, ka tulkotājam visumā izdevies pārvarēt dažādās dzejas tehnikas grūtības. Dažās vietās varētu jautāt, cik tālā pareizs ir Homera specifisko epitetu tulkojums latviešu valodā, piem., Telemacha un Penelopes epitēti, kas grieķu valodā skan dažādi, tulkotā ar to pašu vārdu „prātīgais” (resp. „prātīgā”).

Priekšvārdos apskatīta Homera dzeja. Diezgan plaši iztirzāta viņa reliģija un atēloti eposa raksturi. Lieks ir „Iliadas” un „Odisejas” uzbūves apraksts. Tai vietā tulkotājs būtu varējis dot plašāku pārskatu par Homera dzejas nozīmi. Par to atrodam tikai nedaudz teikumu, kas turklāt nemaz neaplūko Homera ietekmi latviešu literatūrā un agrākos Homera eposu tulkojumus, piem., ievērojamo Mūlenbacha „Odisejas”

tulkojumu. — Vidberga raksturīgie zīmējumi katru dziedājumu ievada.

Ģētes raksti I, sakārtojies un rediģējis Konstantīns Raudīve, Rasiņa apgādā ar Ģētes ģimētni un piezīmēm, 799 lp.

Šai krājumā atrodam dziesmas, eļēģijas, domu liriku, veltījumu, balādes, veneciešu epigrammas, „Ģetrus gada laikus”, „Rietumu austrumu dīvana” izvilkumu un „Faustu”. Kā tulkotāji figūrē nevien Rainis un Aspazija, bet daudzi mūsu pazīstāmie dzejnieki, starp tiem arī jaunākie. Ievadā pievienoti vērtīgi Zentas Mauriņas, Aleksandra Dauges un Konstantīna Raudīves apcerējumi. Tie lasītāju pietiekami iepazīstina gan ar Ģētes biografiju, gan ar viņa pasaules uzskatu resp. filozofiju. Zenta Mauriņa savā rakstā cenšas parādīt, cik tuvu Ģēte stāvējis nevien Rainim un Aspazijai, bet arī citiem latviešu dzejniekiem, piemēram, Krūzā, Akurateram, Skalbem, Brigaderi, un ka viņu domu pavedieni Ģētes ietekmēti. Pareizi, ka Raudīve, runādams par Eiropas gara simbolu, saskata tanī Ģēti kā to gara milzi, no kā mēs tieši šai laikā varam daudz mācīties. Protams, Ģēte vispirms ir dzejnieks, bet ar saviem filozofiskajiem uzskatiem viņš ir arī ceļa rādītājs. Bez tam Ģēte savā dzīvē vienmēr sekoja politiskiem notikumiem un prata tos labāk novērtēt nekā dažs labs viņa laika biedrs. No viņa personas īpašībām Raudīve sevišķi izceļ godbijību.

Jāpriecājas, ka Ģētes raksti publicēti latviešu valodā un tā ir pieejami plašām masām. Jācer, ka pēc pirmā sējuma mēs drīzumā sagaidīsim nākamo.

Alfrēda Ceichnera „Was Europa drohte”. Die Bolschewisierung Lettlands 1940—1941. A. Ceichnera apgādā — Rīgā, 1943. g. 752 lp. ar ilustrācijām.

Autors, kas pazīstams ar saviem tautsaimniecības rakstiem, laidis klajā grāmatu vācu valodā par Latvijas boļševizāciju 1940.—1941. g. Tanī nav nekādas teorētizēšanas par boļševismu, bet savākts plašs materiāls, lai iepazīstinātu lasītājus ar boļševismu, kā tas praktiski piedzīvots Latvijā. No tā lasītājs secinās, kas var apdraudēt pārējās valstis Eiropā, ja tur sāks ieviesties boļševisms.

Protams, izlasot grāmatu, varētu iebilst, ka materiāls nav vēl pilnīgi izmantots un ka vēl varētu daudz ko pievienot klāt. Tā, piemēram, varētu plašāk aprakstīt baznīcas un skolu stāvokli boļševiku laikā, bet tas grāmatas saturu būtu vēl vairāk pārslogojis.

Šai sakarā jānorāda, ka autors par maz apskatījis autoritārās valdības darbību. Nav izcelta tās politika, sevišķi ārpolitika noklusēta, proti, stāja pret Padomiju, Angliju un Vāciju. Katrs lasītājs tomēr un sevišķi ārzemnieks būtu gribējis zināt, kā Latvija varēja nonākt līdz boļševismam un vai nebija ceļa, kā no tā laikus izvairīties.

Dr. V. Sanders.

PIEKŅĪŠKĀ MĀCĪZE

P E T E R A A I G A R A R O M Ā N S

(27. turpinājums).

„Protams, protams! Manuprāt Andrim jānāk valdē Stublāja vietā. Viņš attapīgs vīrs, un tavs padoms viņam stāv līdzās.”

„Varbūt varētu,” atbildēja Vālodžu saimnieks vēsi. „Tikai tev pašam ar viņu jārunā, kad būs mājā. Aizbrauca dzirnavās. Uz tādiem darbiem viņu nekad nesmu spiedis un nespiedišu. Pašam galva uz pleciem, lai pats izšķiras un dara!”

„Pašam jau ir galva, bet es atceros, jaunībā kādreiz uznāk šaubas: nezina, vai pareizi darīts? Tad ir labi, ja ir kāds vecāks aiz muguras. Tu varētu izskaidrot, ka citādi nevar, visa pagasta labā jānāk valdes vīros. Gan tad būs mierā.”

„Redzēs, redzēs,” kratījās vajā Vālodžu saimnieks. „Vēl ir zaļš, lai ienākas. Bet kā tu pats, vai sev vietnieku izraudzīji?”

„Sev?.. Pats sev?” Graudums stostījās. „Es domāju, man jāpaliek. Neviens nezina, kas noticis un kādēļ noticis. Protams, ja mani negrib, ar varu nelaužos, bet tā vien liekas, ka mana vieta valdē, manās rokās visi pavedieni. Ja agronoms nebūtu maisījies pa kājām, būtu padarīts, ka labāk nevar. Tāds karstas putras strēbējs tikai sajauc gaisu. Nez kur pats palicis. Zvanīju uz Rīgu. Kantorī neatbild. Valcāju saimniecei Bajāros, šī tikai purina brunčus. Vai agronoms viņas dēls, vai šī Stublāja māte? Lai prasot policijai. Es teicu: sānu masa un brūte tu esi. Kas tad zinās, ja tu nezināsi? Šī bezkaunīgi atcērt, lai ejot pakārties. Ne viņa par agronomu ko zinot, ne tīkojot zināt. Redzi, kādi tie skolotie sievišķi.”

„Stevieši lai paliek brunčos! Tikai tev pašam gan vajadzēja aiziet no valdīšanas. Vismaz kamēr lietu noskaidro. Kad tad tu domā izziņot pilnu sapulci?”

„Kad? Ja šodien izziņoju, tad iznāk pēc divām nedēļām. Tu esi prātīgs vīrs, bet šoreiz aļojies. Ja pats labprātīgi aiziešu no valdes, tad uzskatīs par bēgšanu. Teiks: kā tad, nobijies. Bet manas rokas un mani darbi tiri.”

„Dari, kā zini. Es nekā neiesaku un nekā nemācu. Tikai skaties, lai tavs grēku vādzis netop pārāk pilns. Ja lūzīs, tad vairs lūgšanās nelīdzēs.”

„Ne man, Vālodžu saimniek, ko lūgt, ne nožēlot! Pagasta labā esmu strādājis un, ja vajadzīgs, pagasta labā cietīšu. Ar varu neviens mani nepiespiedīs uzņemties vainu un ar tenkām arī neiebaudīs. Tā viņš ir,” nobeidza Graudums un cēlās braukt projām. „Kā pie drauga un vecākā kaimiņa esmu braucis un kā no drauga un labvēja atvados. Lai Dievs tev palīdz!”

„Tev tāpat!” saimnieki atvadoties sarokājās.

Tā viņi šķīrās.

Kad Graudums bija izbraucis no pagalma, Vālodžu saimnieks, staigājot pa istabu, domāja. Nav zemē metams padoms. Kamēr Andris te kvern mājās un pukojas par savām mīlestības likstām, lai iet tautā, lai papūlas sabiedrības labā. Vajadzēs uzmu-

dināt. Un tā arī Brasla tai pašā vakarā pierunāja savu iegātni. Godkāribas viņam bija diezgan, tādēļ nebija grūti pierunāt sabiedriskam darbam.

Līdz biedru sapulcei, ko sasauca turpat Kalnu krogā, kur pērnajā vasarā dibināja šo likstu piemeklēto biedrību, divreiz un atkal divreiz uznāca atkusnis. Pa ceļiem nevarēja braukt isti ne ragavās, ne ratos. Aizvēja pusē mežmalās vēl turējās sniegs, bet piekalnēs un klajumos vējš kulstīja pērno kūlu un plandīja izbalušo rudzu zelmeni.

No mežiem steidzās izvest pēdējo malku un baļķus, tikai agronoma Stublāja cirmsa stāvēja kā aplādēta. Pa baļķiem tekāja zilītes un dzeni, lēkāja vāverītes un šad un tad pārlēca stirnu saime, bet vedēji nerādījās, kas šo zaļo zeltu vēlētos izvest Daugavas krastā, lai to varētu lietā likt. Cirmsas katrs vairījās kā mēra, pat Graudums uz to pusi nerādījās un, ja kāds to pieminēja, saviebās un posās projām.

Citādi Graudums par spīti nicinājumiem un kodīgajām piezīmēm staigāja paceltu galvu. Viņš izturējās kā paštais cietējs, kas uzpurējis sabiedrības labā. Savus krastā izvestos kokus viņš jau bija pārdevis koku tirgotājiem ārzemniekiem. No kopējā ienākuma, atskaitot izdevumus, peļņas tiesa izrādījās diezgan paprāva. Tā bija tik liela, ka, atņemot tūkstoš latu protestētāmu vekselim, vēl palika tik daudz, lai piedalītos izsolē, kad nāks pārdošanā Stublāja Bajāri. Visas zīmes liecināja, ka agri vai vēlū tam jānotiek. Graudumam

auga divi dēli, būtu brangi, ja arī jaunākajam viņš varētu atstāt mantojumā savu sētu, tad nebūtu ne strīdu, ne skaudības.

Pēdīgi pienāca gaidītā sapulces svētdiena, kad atkal sals bija mazliet udeņiem pārvilcis ledus plēvi un zirgus varēja jūgt kamanās. Savu likstu un ziņkārību dzīti, pie Kalnu kroga sabrauca tikpat daudz ļaužu kā gada tirgū Miķeļa dienā. Katram gribējās redzēt, ko teiks par agronomu Stublāju un kā tirdīs Graudumu.

Graudums, protams, kā prātīgs kaļavīrs šai cīņā devās ar rezervēm. Viņš uz sapulci bija savervējis visus savus radus un piedevām vēl pierunājis piecus sešus saimniekus, izmaksādams tiem jau iepriekš degvīnu un pēclaiķa apsolīdams tiem palīdzību graudā, lai tikai sapulcē turas viņa pusē un sadod katram okšķerim un balamutem.

Kad pie kroga bērā zirgā piebrauca vecais Vālodzis ar savu iegātni un izkāpa no zaļi rakstītām kamanām, ļaudis godbijīgi noņēma cepures un pašķīra tiem ceļu. Viens jauns un stiegrains, pavasara vēja nobrūnināts, otrs bālu seju un baltiem matiem, tērpušies abi divi melnos mēteļos, viņi krasi atšķīrās no pelēkās zemnieku saimes. Neviens viņus nebija paaugstinājis, ne iecēlis citā kārtā, un tomēr visiem viņi iedvēsa goddevību.

Vālodžu saimniekam ar Andri ieejot „emajā krogus istabā, tā bija bāztin piebāzta. Gaisa bija smags, tas dvesmoja pēc tabakas dūmiem, alus un apavu izgarojumiem. Tā vien likās, ka Graudums Andri vien bija gaidījis. Tiklīdz saimnieks ar savu iegātni bija apsēdušies pie lielā galda istabas vidū, otrā galā nostājās Graudums un pasludināja sapulci par atklātu. Viņš vēlīgi sveica kaimiņus un uzaicināja ievēlēt sapulces vadītāju. Daudz tālāk biedrības priekšnieks tomēr netika, jo, tikko tas sāka runāt, istabā sacēlās troksnis un nedzirdēta kņada. Citi daudzīja kājas, citi dūrēm rībināja galdus, pa starpām skanēja kliegzieni:

„Blēdis!”

„Laukā!”

„Nelietis!”

„Vācies prom!”

„Negribam tevi redzēt!”

Graudums aprāvās un uzmeta kliedzēju stūrim nicīgu skatu. Šim gājienam nebija cerētā iespaids. Troksnis pieņēmas. Grauduma aizstāvji gan nepalika atbildi parādā. Tie kliezēja:

„Klusu, netrokšpot! Ļaujiet likumīgajai valdei rīkoties!”

„Ak tā, tagad tev likums! Vai tas arī bija likumīgi, kad Graudums vakar dzirdēja? Kaunies, par degvīna pudeli pārdevis dvēseli!”

„Ārā, salašņas, ārā!”

„Mutes ar pakulām aizbāzti!”

„Lai runā Vālodžu saimnieks, lai runā Andrejs!” saucieni pārskanēja citu citu.

„Lai jau runā, lai runā, vai man kas!” Graudums vēlreiz centās kliedzējus pār-

PĒTERIS AIGARS

PIESAUCIET SAULI

*Mākoņu mīzeņi, negaisa dzīti,
Klajumos joņo, un pērkonji grauļ.
Rūsu met vakari, zibeņo zīti
Draudot: „Jel zemojies, putekļos krīti,
Straume zem kājām tev pamatus rauļ!”
Neticiet, beigas nav pelni un prauli —
Piesauciet sauli!*

*Piesauciet nestundā debesu gaismu —
Visiem tā staro, kaut izliekas dziest.
Saule mel tīltu pār platāko plaismu,
Klīdina naidu un nicības baismu.
Ausma kad naksnīgos apvāršņos riest,
Dzīvību dvesmo pat ģindeņa kauļi —
Piesauciet sauli!*

*Suminiet blāzmu, kas zelmeni zelti,
Daudziniet dziesnu, kas kalngalos kalst.
Mūžības mīklām mēs mokāmies velti,
Kokiem gan zari pret mākoņiem celti,
Saknes tie irdnē grib alkani laist.
Zeme mums lemta par laipnīgu auli —
Daudziniet sauli!*

*Daudziniet dzietus, kam lapojot tiecās
Dzīvības tikums ir zaļot un plaukt.
Negaisi bargi kaut pāri mums triecas,
Ozoli nolūst un vītoli liecas,
Asni grib, nicībai spītējot, augt.
Neticiet, beigas nav pelni un prauli —
Piesauciet sauli!*

saukt. „Pats aicināju, lai vada sapulci, lai darbojas valdē.”

„Karātavu putns, vai tu kādu vari lūgt!”

„Noskaīti tēvreizi, ka nepietrūkst laika!”

„Aiziesi ellē, krustu nepārmētis!” dedzīgākie ienaīdnieki kļiedza.

„Ārā, ārā!” skanēja no visiem kaktiem.

„Klusu, klusu! Rimstieties!” kāds centās satracinātos ļaudis mierināt.

„Kas par klusēšanu? Mēs maksāsim un turēsīm muti!”

„Nekā nebūs! Ar medus maizi nepieņemānisi.”

Pēkšņi krogus stūrī grīlodamies piecēlās kāds liels stāvs, platiem pleciem, atvēzējās un tad kaut kas balts lidoja un atsitās Grauduma krūtīs.

„Še tev ordenis!” ļauni smiedamies norēcās sviedējs.

Tā bija oīa, kas izlidoja no kakta. Čaumala pārsprāga, dzeltenums ar baltumu lieliem, lipīgiem traipiem izšķīda uz visām pusēm, aptašķot Graudumam pelēkos goda svārkus, balto apkakli, adīto vesti un svītraino zīda kaklasaiti. Viena dzeltenuma lāse staipīdamās piekērās pie sidrabortās pulksteņa važas un tur drebēdama karājās kā dzeltens dzintara karulis.

Pēc sviediena telpā sākās vēl lielāka kņada un kļiedzieni. Citi skaļi smējās, citi auroja, dažs lamājās. Grauduma aizstāvjiem apsika drosme. Tie nodūra galvas un klusēja. Graudums piemiedza acis, ar delnu norausa no apģērbā saplēsto olu, pamāja Andrim:

„Nāc manā vietā! Ar tiem lopiem ilgāk nevar!” Un tad nenogaidījis, kamēr Andris pieceļas, aiz dusmām šņācot, galvu ierāvis plecos, virzījās caur burzmu laukā uz krodzīnieka dzīvojamo kambari. Ja viņam kāds atklāti piedurtu roku, viņš saberztu to kā praulu, bet ko tagad varēja darīt? Viņi sāk ar vanskariem.

„Seks!”

„Āpsis!”

„Kēves pups!” saucieni krita kā sprādzieni. Tie bira kā krusas graudi aizejošajam Graudumam uz muguras. Andris piecēlās un aplaida skatu visapkārt. Pagasta ļaudis bija draudoša nemiera pārņemti. Viņam bija neērti un uzmācās šaubas. Vai viņš spēš satrakotos ļaudis savaldīt? Te vajadzēja pārdabiska spēka un pravietiska vārda asuma, lai piespiestu sevi uzklaut. Tomēr atlaisties un atkāpties vairs nevarēja. Viņš bija aicināts, visu aicināts. Tagad jāturas. Andris pavērās uz Braslas tēvu, tas sēdēja dziļa miera apņemts, zodu atspiedis delnā. Un kas tas, tur krogus stūrī atmeties uz galda? Tas taču bija viņa tēvs, sarkanā aitādas kažociņā. Jā, tas bija vecais Viksna. Tēva un dēla skati sastapās. Vecais laikam šo brīdi bija gaidījis, viņš pacēla galvu vēl augstāk un, šķīta, klusi sveicināja dēlu. Šāda sarunāšanās bez vārdiem turpinājās dažus mirkļus.

Berzdam ar lielu sarkanu kabatas drānu traipus no svārkkiem, Graudums pa to laiku krodzīnieka kambarī taisnodamies murmināja:

„Olu es nomazgāšu, bet vēl viņi lūgsies. Lai iztrakojas! Graudums paliks Graudums. Ozols nekrīt ar pirmo cirtienu.”

„Labi, labi,” dobjā bazūnēja krodzīnieks.

Viņa balss plūda kā no mucas. „Bet kam tu vārīji to putru?”

„Vai diezgan nav padarīts? Vai visam pagastam nebūs labums, kad Stirnas līci ziedēs baltais āboliņš? Tu tāpat kā visi: neredzi tālāk par savu degunu. Ja gribi plaut, tad jāiesēj. Kamēr strādā sabiedrībai par velti, tikmēr tu esi varonis, bet, kā prasi samaksu, tad blēdis un zaglis. Ko domā, agronoms visu vasaru par paldies varēja skriet? Es vēl nekā nesaku. Varbūt viņiem sava taisnība.”

„Saki vai nesaki, bet ķēpa ir un paliek!” nožagojās krodzīnieks.

„Lai būtu ķēpa, bez linsēklu putras godīgu teļu neizaudzēsi,” norūca Graudums un tad piemētināja: „Slāpst, atnes duci!” Kamēr krodzīnieks aizgāja pēc alus, Graudums nostājās pie galda, bungāja uz tā ar pirkstiem un raudzījās pa logu laukā. Viņš domāja: šie mani izsvilps, laikam gabals nokritis. Svilpiet, nauda ir mana... Kam nauda, tam taisnība...

Krogus istabā Andris vairākkārt centās apsaukt saniknotos kaimiņus. Daži vēl arvien raidīja Graudumam pakaļ lamu vārdus un uzņēmīgākie drūzmējās pie krodzīnieka kambaža durvīm un vīstīja dūres. Bailīgākie turpretim virzījās pamazām uz izeju, lai vēlāk nebūtu jāiet tiesā par lieciniekiem. Tā vien likās, ka bez kaušanās neiztik.

„Kaimiņi, draugi, runāsim pēc kārtas!” glābdams stāvokli, pēdīgi metās starpā Vālodžu tēvs. „Papriekšu klusumu, tad izkratīsim sirdis.” Ļaudis gan paskatījās uz runātāju, bet tik lēti neapklusā. Vālodžu saimnieks otrreiz vairs necentās viņus apsaukt. Viņš bija atzinis, ka niknumam jāļauj iztrakoties. Gan pats no sevis rimšies.

Vecais Viksna turpretim stāvēja, atspiedies pret galda malu, un blenza sev visapkārt baltām acīm. Citkārt un citos apstākļos viņš pats ļautu atskanēt savam basam. Viņam tāpat bija zobs uz Graudumu kā visiem, bet šoreiz ļaužu trakošana viņu kaitināja. Velns parāvis, ka varētu tiem aizbāzt mutes! Ko kļūgā kā zosu bars? domāja viņš. Tas taču bija viņa paša dēls,

Pēteris Zutis — Vecais puika. No izstādes Zintās mākslas salonā.

kas tur stāvēja istabas vidū lielā galda galā un veltīgi pūlējās nomierināt sūnainiešus. Veco meža vilku pārņēma tēva lepnums. Dzirdot par Andra likstām un pacietību, ar kādu dēls tās panes, viņa raupjajā dvēselē šādas jūtas šoziem bija uzvirtojušas jau vairākkārt. Bet tā bija pirmā reize, kad viņš jutās aicināts iet dēlam talkā.

Kas par to, ka Andris nebija klausījis un ieprecējies Vālodžos! Pats gāja un pats cieta. Tagad, kad Līna bija projām, vecajam Viksnam likās, ka Andris savu sodu ir sapēmis, un arī viņa tēvišķīgie paredzējumi bija piepildījušies. Tālāk naidu nav vērts turēt. Viņa īgnums uz trokšņotājiem auga augumā.

Lai sargās kāds pāri darīt Andrim! Vai viņš nevarēja lepoties ar savu dēlu? Lūk, tur viņš stāvēja visas pagasta saimes vidū un runāja kā vecs, piedzīvojis vīrs. Lai nu saka, ko grib, bet Andris bija izaudzis citāds nekā pārējie jaunekļi. Viņš stāvēja veselu galvu augstāk par citiem. Zēl, ka māte to neredz uzstājamies.

Spītnieks un stūrgalvis viņš bija, bet vai bez tā uz kājām tiksi? Spītība un iecirtība ir vīra ceļš. Viņš arī gāja pats savu teku. Ne tādu, kā citi, bet tā, ko dēls bija sācis, likās taisnāka un labāka. Vai tas nebija arī viņa pagodinājums, ka tagad zagļa dēla klausās viss pagasts? Ar to viņš atriebis visiem zākātājiem un pēlējiem. Tagad viņš droši varēs katram atcirst. Labi, labi, bet, nez, ko mans Andris par to teiks?

Vecais vīrs pietvika. Viņa krūtīs straujāk cēlās, un tad pa visu krogus istabu pēkšņi atskanēja dobjā, piesmakusi balss:

„Klusu, mirlas! Valdiet mutes! Ļaujiet sapulces priekšniekam runāt!” Un uz galda ar spalgu troksni nokrita vecā Viksnas zarinā nūja. Visi aplusa un raudzījās kaktā. Bija noticis brīnums — tēvs, kas neieredzēja un nolādēja savu dēlu, pēkšņi uzmetās par tā aizstāvi. Tas bija tāds pārsteigums, ka dažam labam aizmirsās ir protestētais vekselis, ir Grauduma sārtā, pietvikušā seja.

„Kas ir? Vai vēl nerimsies?” iekļiedzās Viksna vēl bargāk, kad krogus otrā stūrī kāds iekāsējās skaļāk.

„Skaties, kāds aizstāvis gadījies! Nez, kur agrāk bijis?” kāds zobgalis iesaucās, kad visi citi vēl klusēja.

„Jā, aizstāvu! Ja viņš runā, nav murkšķēšana!”

„Kas tevi te aicinājis?” atkal kāds iesaucās.

„Aizstāvu katru taisnu lietu,” atcirta Viksna.

(Turpinājums sekos.)

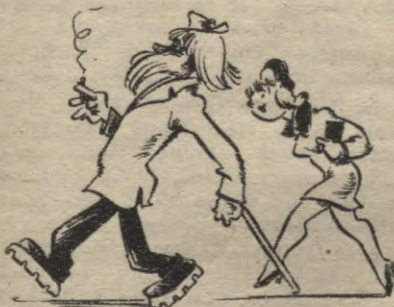
VILIBALDS DROSMIŅŠ

DIELAIŽ STRATEGISKU KLŪDU

Beidzot nakts bija pārciesta; nakts, par ko dižkareivis Vilibalds Drosmiņš un audzudēls Žanis Neaizmirstulīte tikai viegli nospļāvās, pat nepalūkodamies, kur splāviens krit. Tas šoreiz arī nebija svarīgi, jo viņi atradās ienaidnieka zemē. Bet šī pati nakts bija vienīgā Ivara Akvavīta mūžā, par ko viņam mati cēlās stāvu, zobi klabēja un ceļi trīcēja kā elles piedarbā pēc jauna grēcinieka pirmās pārmācības.

„Šī nakts...” viņš ņurdēja patsajā rīta miglā. „Tik gurdī kā svina korpēm vilkās šī kūtrā nakts... Un, ja tādu ir daudz...” „Tad netaikā nosirmo mati,” turpināja Drosmiņš, „bet jaunās Eiropas vēsturē tu tik un tā iekļūsi, un dažkārt sirmi mati patīk pat jaunām meitenēm.”

„Vajadzētu uzvārit tēju,” praktiski iebilda Neaizmirstulīte, nožāvdamies par augstā stila sarnu tik agrā rītā.

„Tēju var vārit katrā vietā, un tur vajadzīga tikai maize un spēķis, ko piekost klāt, jo no tējas vien neviens vēl nav tik labi padēdis kā, sacīsim, no sausiem kartupeļiem un uzcepta šķiņķa.”

„Nerunā, Vilibald,” igni atsauca Akvavīts. „Nu arī bads mūs sāk apdraudēt!”

„Labāk dzīvs badā nekā beigts maizes lādē! Iesim vēl kādu soli tuvāk nākotnes notikumiem!”

Un viņi trīs sāka jaunās dienas gaitas pilnīgā neziņā par to, kur jau atrodas un kur vēl nokļūs. Kad gājiens sāka nogurdināt ar savu vienmuļību, dižkareivis Drosmiņš uzmundrināja savus cīņas biedrus ar dažām pamācīgām atziņām par moderno karu.

„Tā arī dažkārt gadās, ka vienā mirklī pat vislabākais stratēģs izdara kādu kļūdu, ko jau nākamajā brīdī visa pasaule atzīst par geniālu rīcību. Man šķiet, ka es šoreiz esmu kļūdījies savādāk. Mēs gan veikli atrāvāmies no ienaidnieka, bet tagad nu esam tik strauji iedrāzušies tukšā telpā, ka pašiem vēl lielāks pārsteigums nekā ienaidniekam.”

„Tā mēs varam dienām iet, nekur nenonākdami,” sūdzējās Akvavīts. „Mēs taču esam galīgi apmaldījušies.”

„Apmaldīties nav iespējams,” drošināja Drosmiņš. „Rietumos var atrasties vai nu Igaunija vai

Latvija, — abas patīkamas zemes; ziemeļos mums jāuzdužas uz somiem vai arī jānonāk Ledus okeana krastā, austrumos mūs silti uzņems Japānas tējas namiņi, un dienvidos jābūt Krimas vīna dārziem vai Grieķijas tabakas plantācijām. Mēs gandrīz varētu atsesties un izvēlēties virzienu, ja man nebūtu jāsteidzas pie savas rotas. Bet, klau, vai tur kāds sauca?”

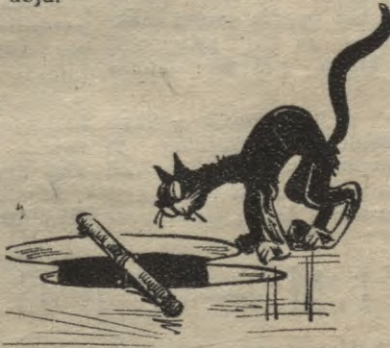
Visi trīs klausījās un sadzirdēja tā kā ķīniski teiktu rīta lūgšanu, kā maza bērna paziņojumu par slapātiem autiņiem. Žanis Neaizmirstulīte pirmais izteica savas domas:

„Mūsu virsseržanta balss tā nav!”

„Bet kaķa ņaudēšana gan!” Drosmiņš pastiprināja audzudēla domu.

„Un kur kaķis, tur vajag būt cilvēkiem,” secināja Akvavīts.

Trīs karotāji paātrināja soļus un nonāca upmalā. Cilvēku tur gan nebija. Tikai vientuļš kaķis miņājās ap āliņģi un žēli ņaudēja.

„Vilibald!” Akvavīts nelabi iesaucās. „Viņš apraud savu saimnieku, un tas ir tur... āliņģi!”

Neaizmirstulīte izbrīnā ieplēta acis un muti. Drosmiņš izteicās ļoti apdomīgi:

„Tiesa, ir gan dzirdēts par ļaudīm, kas ziemā peldas āliņģī, bet dzīvus tik trakus esmu redzējis tikai miera laikos Rīgā. Minka, minka, kas tur ir?”

„Nau,” atsauca kaķis. „To es vēl nesaprotu,” atzinās dižkareivis.

Viņš piegāja pie āliņģa un satvēra tur pie mietiņa piesietu saiti. Kaķis kļuva jestrāks. Akvavīts novērsās.

„Saites galā ir līķis...” viņš dobji pareģoja. „Kaķa saimnieks...”

„Ka tik nav abi ar saimnieci, — ļoti smagi nāk! Skat, tā kā galva, tā kā kāja... Negībsti, negībsti, Ivar, tas ir zivju murds, jā, vienkāršs kārķu klūdzuņu murds!”

„Un iekšā zivis!” priecājās Žanis.

„Ko tad kaķis?” brīnījās Akvavīts.

„Vai tu domā, ka kaķis būtu iemetis to murdu un sauc mūs palīgā izvilkt?” Drosmiņš prātoja, izņemdams zivis un nododams zvejniera kaķim viņa tiesu. „Tagad gan iesim rīkot ugunsgrāvu, jo zivju vīra ir daudz labāka par pliku tēju!”

Kaķis palika pie savām brokastīm, bet Drosmiņš gāja tālāk pa tikko samanāmu aizsnigušu taku. Viņi atrada postažu, kas palikusi pēc kaķa vētras noslaucītā ciema. Starp gruvešiem zem plānas sniega kārtas bija nojaušami kritušie.

„Viņi mums aizdos maizi,” dižkareivis teica, sākdam pārmeklēšanu.

Kāda boļševika mugursomā viņš arī atrada cietu, melnas zemes pikai līdzīgu klaipa galu un mazu maisiņu rupjas sāls. Atradumu viņš nometa atpakaļ, piebilzdams:

„Tā ir Staļina tētiņa neaizkaramā pārtikas deva, ko viņš tēviski piešķīris savas laimīgās zemes bērniem. Neatņemsim viņiem to mazumiņu, jo mums ir svaigas zivis un dzīvs kaķis!”

„Mums vēl ir arī maize, sāls un sviests, — vakar mēs visu neapēdām,” ziņoja Žanis.

„Tā tad karaliskas brokastis nodrošinātas! Iesim kurt uguni!”

Viņi apmetās pie nomajas būdeles, ko uguns bija pasargājusi tieši šādu tūristu vajadzībām. Drīz sprēgāja ugunsgrāvs, katliņos kusa sniegs, un visi trīs naski tīrīja zivis. Sai darba talkā labprātīgi pieteicās arī kaķis, kas bija atnācis viņiem pa pēdām un pie uguns jutās it mājīgi, nokopdams zivju galvas un iekšas. Pēc pusstundas Žanis neapstridami paziņoja, ka kaķi sauc par Murku.

Tā kā pats Murka atzina šo vārdu, tad arī citiem nebija iebildumu, un Drosmiņš izdeva dienas pavēli:

„Tad jau visi papīri kārtībā! Šo būdu paaugstinu par savu pagaidu atbalsta punktu un garnizonā ieskaitu arī Murku. Ja viņš izrādīs vajadzīgo attapību un drosmi, es viņu vēlāk paaugstināšu par kara suni.”

Vis garnizons patikā ošņāja gaisu, kur kopā ar ugunsgrāvu dūmu sūrumu plūda zivju viras smarža. Pat aizmugures varoņa

Akvavīta sirds atsila un dūša vairs neturējās kā pielaulāta pie papēžiem. Bet tikko viņš gribēja uztrullināt, kad atskanēja ratu rīboņa un sekoja Drosmiņa pavēle:

„Ženi, pie ieročiem! Es izvīrīšos tur uz priekšu. Tu, Ivar, liecies te gar zemi un uzturi flankējošu uguni, bet Žanis paliek rezervē.”

„Man ir šautene!” atsaucās zēns.

Viņš lepnī rādīja dūmkoku, ko bija atradis turpat ciema drupās.

„Tprur!” atskanēja pirmā braucēja sauciens, un tai pašā acumirkli Akvavīta mašīnpistole uz sāka flankējošu uguni pret neredzamu ienaidnieku gaisu.

Drosmiņš kratīja dūri, jo šī šaušana netaikā sajauca visu viņa aizstāvēšanās plānu, kas dibinājās uz pārsteiguma momentu. Pārsteigts bija pats šāvējs. Kāds velns piegrūda viņa pirkstu ieroča sprūdiņam! Nākamajā mirklī viņš gan aizmeta savu trokšņa pagali prom, bet ko tas vairs varēja līdzēt? Mazā garnizona komandants veikli atrāpās atpakaļ, lai vēl mēģinātu saglābt sava atbalsta punkta kaujas spējas, kad nobriķēja dažas īsas pašautenes kārtas no uzbrucēju puses. Akvavīts ievaidējās un izstiepās kā filmu līķis. Dros-

miņš un zēns skatījās uz visām pusēm, gaidīdami saskatāmu mērķi saviem ieročiem. Tad uzbrucēju pusē atskanēja briesmīgie vārdi:

„Rokas granātas! Triesienā!”

Un pēkšņi, kā svētā Beverīnas krīva gara apdvēsts, Drosmiņš kļiedza cik jaudas:

„Atlikt! Nešaut! Lai dzīvo Latvija!”

Rokas granātas nekrita. Triesiens apstājās neiesākts.

„Ei, kas tur?” jautāja uzbrucēji. „Paroli!”

„Vilibalds Drosmiņš, bez paroles. Sagaidiet parlamentāru Žani Neaizmirstulīti! Žani, atstāj šauteni un ej pretim ciemiņiem!”

Pēc minūtes uzbrucēji apkampās ar aizstāvjiem. Bija sastapušies pašu ļaudis.

„Smaga stratēģiska kļūda!” konstatēja Drosmiņš, nogaršodams piedegušo zivju viru.

Kārlis Krūmājs.

Smeijies - kad jānolūdz!

Pajaco lomu uz dzīves skatuves liktenim šad tad īpatnīkās piešķirt kādam mirstīgajam. Šādu lomu godam notēlot — nelaimē smieties vai arī tikai smaidīt — ir vismaz daudz varonīgāk, nekā dažkārt aiz laimes raudāt...

Filmu „Smeijies, Pajaco” režisors Leopolds Hainiņš veidojis pēc pazīstamās Leonkavallo operas. Kritiķi toreiz atzina, ka Leonkavallo pirmais no jaunitaliešu komponistiem radījis šādu meistardarbu. Pretēji kā tas bija līdz tam, kad apstrādāja tikai vēstures temas un teikas, šeit komponists savam darbam par vielu bija ņēmis paša cilvēka dzīves traģēdiju. Šī vēstiskā mūzika nosaukta arī par dziedājošo Nicši. Šai filozofiskajā mūzikā ietverdams kādas dzīves katastrofu, pats komponists palicis objektīvs. „Smeijies, Pajaco” smago sarežģījumu pamatā ir īsti pārdzīvojumi. Neparasta sagādīšanās saveda komponistu ar kādu cilvēku, par ko viņa tēvs — tiesnesis — tam jau bija stāstījis. Smagā greisirdības drāma priekš divdesmit gadiem un šī cilvēka atzišanās tā aizkustināja komponistu, ka viņš tūlīt ķērās pie darba.

Kad šo Leonkavallo operu 19. gadsimta otrajā pusē Milānā pirmoreiz uzveda, kritiķi tās lielos panākumus vairāk izskaidroja ar drāmatisko, neparasto libretu. Bet nicšiskās mūzikas spēks nevarēja palikt malā nobīdīts — radās operas jauna mākslas forma — vērisms, un tīri neapzināti Leonkavallo bija kļuvis par šīs jaunās formas veidotāju.

„Smeijies, Pajaco” ir liela mūzikas filma Villija Šmita Gentnera aranžējumā. Šī filma gan nav parastās shēmas — kad dziedonis ir filmas viduspunkts — atkārtotajums. Benjamino Džilji šoreiz pats spēlē

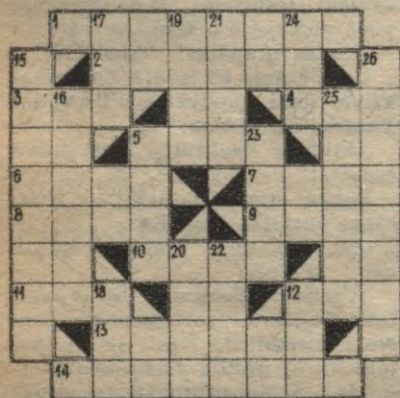
mazāk — operas uzvedumā viņš tēlo slave-no dziedoni Morelli. Bet lai kādā veidā tas būtu — Benjamino Džilji dziedājums vienmēr sniedz augstāko baudu vokālās mākslas cienītājiem.

Šīs filmas traģiskais dzīvības pulss ir Pauls Hörbigers — nelaimīgā tēva personā.

Paula Hörbigera mākslinieka personību pielīdzina Johanam Strausam. Vīnieši domā, ka viņu nemirstīgais valšu karalis būtu kļuvis liels simfonīķis, ja spārnotā Vīnēs mūzika jau zēna gados nebūtu savaldzinājusi viņa dvēseli. Tāpat arī pēc viņu domām traģiski nopietnais komiķis Pauls Hörbigers būtu liels traģēdiju varonis, ja viņš nebūtu dzimis Vīnē un ja viņš nebūtu Vīnēs jautrais gars. Šeit varbūt sava ietekme ir arī jautri smeldzīgajai Čigānu mūzikai, ko bērniībā Pauls daudz klausījies Čigānu nometnēs Budapeštas tuvumā. Pauls Hörbigers ir īsts Vīnēs oriģināls, un tāds viņš kļuvis slavens arī uz ekrāna. Viņa komika nav skaļa, bet tā izpaužas mājīgā jautrībā. Tāpat dzīvē kā uz ekrāna arī nopietnos brīžos viņš nezaudē humoru. Un šis dziļums un visu izlīdzinātājs humors ir šī vīniskā vīnieša personības spēks.

Traģiskajā Kanio tēlā Pauls Hörbigers ielicis visas savas ekrāna mākslinieka prasmes bagātās nianšes. — 20 cietumā pavadītie gadi un sirdsapziņas smagums par izdarīto noziegumu kādreiz jautro ceļojosās trupās komiķi Kanio pārvērtis par nožēlojamu likteņa piemeklētu pasaules klaidoni. Šis zīmogs nav vairs izdzēšams nekad. Ar salauztu tēva sirdi, nepazīts viņš atsakās no savas meitas Džulijas...

Monika Burga rāda maīgu, patīkamu Džulijas tēlu. A. R.

22. krustvārdu mīkla.

Uzdevis R. Vītols Rīgā.

Līmeniski: 1. puķe, 2. teiku būtne, 3. ūdens ceļš, 4. auglis, 5. izstāde, 6. sievietes vārds, 7. mūzikas instruments, 8. mājoklis, 9. aizjūga sastāvdaļa, 10. koks, 11. upe PSRS, 12. rokturis, 13. plaukstas, 14. kaņavīrs un speciālists.

Svērtēniski: 15. senlatviešu tualetes piederums, 16. latvju rakstnieks, 17. alga, 18. materiāls apavu rūpniecībai, 19. atpūtas vieta, 20. pavasara vēstneši, 21. naudas vienība, 22. derīgs savvaļas augs, 23. grēcinieku briesmas, 24. ķīniešu filozofijas jēdziens, 22. koki, 25. augļi, 26. atkritumi.

PADOMĀSĪM — PAGUDROSĪM

Pārvērtību mīkla.

Uzdevis Valdis Dreiliņš.
Ar sešiem burtiem uzrakstāms,
Es kalendārā atrodams.
Ja pirmo burtu noņemsi,
Tad katru dienu nopirksiet.
Kad vēl pa burtam atņemsiet —
Tad kājās viegli uzausiet.

Vai nekaunība?

Pārpildīta vilciena kupejā sēdēja vecāks kungs. Viņam blakus uz sola atradās liels kofers, kas aizņēma vismaz divas sēdvietas. Kad kājās stāvētāji sāka par to protestēt un uzaicināja kungu koferi noņemt, viņš tomēr atteicās to darīt. Klātesošie pieaicināja konduktoru, bet arī konduktora aicināts kungs tikai noraidot pakratīja galvu un turpināja mierīgi lasīt iesāktu laikrakstu. Pārējo sašutums pieauga tiktāl, ka tie nākošā pieturā pieaicināja policistu. Uz policista jautājumu, kādēļ viņš koferi nenovieto citur, kungs kaut ko atbildēja. Policists atvainojās un pateica pārējiem, ka viņš šeit nevarot neko darīt. Kā jūs domājat, ko kungs pateica policistam?

Vārds namamāte!

Kas gan nezina, ka vārītu olu no nevārītas viegli atšķirt, nolie-

kot uz galda un pagriežot. Viena no tām labi negriezīsies un ātri apstāsies. Otra turpreti griezīsies diezgan ilgi. Kuŗa no olām (vārītā jeb nevārītā) griezīsies ilgāk un kāpēc?

Miklu atrisinājumi.

(Skat. 12. Laikmeta nr.)

21. krustvārdu mīkla.

Līmeniski: 1. salnas, 2. Cīrava, 3. Ērgļi, 4. Lunda, 5. Spānija, 6. dusa, 7. asis, 8. mīnas, 9. Lucka, 10. lūsis, 11. Imula, 12. ilens, 13. vēnas, 14. Sāra, 15. Alma, 16. Auce, 17. Amerika, 18. alnis, 19. krāsa, 20. akacis, 21. istaba.

Svērtēniski: 1. Stende, 22. Malaja, 23. lugas, 24. Minka, 25. Āchena, 26. āķis, 17. asni, 8. maiss, 27. klāni, 28. Agena, 29. nauda, 30. Reina, 31. reidi, 32. slava, 33. iela, 34. akas, 7. Aisunga, 35. aknas, 36. Užava, 37. Araiši, 38. Sēsa.

Pārvērtību mīkla.

Reņģe, streņģe, epģe.

Vizītkartes mīkla.

Vieglatlēte.

Pulkstenis jāpazīst.

To, ka blaku istabā atrodas pulkstenis, Plintīte noskaidroja

vēlākais pusstundu pēc tam, kad bija ieradies savā istabā, jo pulkstenis taču sita stundas un pusstundas.

Uzmanīgi klausoties, Plintīte ievēroja, ka pulksteņa sitieni kļūst ar katru dienu gausāki un vājāki. Tad atkal kādā dienā tie bija skaļi un spēcīgi un kļuva gausāki. Tas notiek tikai ar atspēres pulksteniem, jo atspēres spēks ar katru sitienu kļūst vājāks. Turpretī pulksteņi, kam dzinējspēks ir atsvari, tūlīt pēc uzvilksanas sit gausi un kļūst ātrāki un spēcīgāki.

Pamatīgi samelots

jau ir tas, ka spoguļi, kuŗā var redzēt tikai seju (lai cik daudz atkāptos), nekad nevarēs pārredzēt visu augumu. Tādēļ Elizabetei nekāda tiksmīnāšanās nevarēja iznākt.

Ko saka jūrnieki.

Varētu domāt, ka atstatumam nevajadzētu mainīties. Katrā ziņā šķiet, ka tas nevarētu samazināties, drīzāk gan otrādi.

Pierādījies tomēr, ka kuģi pamazām viens otram tuvojas, līdz aiet cieši blakus.

DER ZINĀT

KAD RADĀS PASTKARTE?

Izrādās, tas noticis krietni sen. Jau 1865. gadā Karlsrūes 5. Vācu pasta savienības konferencē pasta slepenpadomnieks Heinrichs Stefans (Heinrich Stephan) saviem kolēģiem ieteica radīt jaunu, ērtu un pie tam lētu korespondences līdzekli — pastkarti. Taču katru jaunu izgudrojumu palaikam saņem neuzticīgi, un arī šoreiz dažiem Prūsijas ģenerālpasta iestādes birokrātiem šī ideja izlikās gaužām nepieklājīga. Ja iedomājas vien — cik daudz ziņkārīgu acu varētu pa ceļam ielūkoties vienvienīgai personai vēltītās rindās! Stefans gan domāja, ka viena neveiksme vēl nedrīkst cilvēku iebaidīt, bet arī pāris nākamās reizes viņš tikpat nesekmīgi nopūlējās locīt savu pretinieku prātus.

Par laimi pasta ierēdņi Austrijā nebija tik aizspriedumaini. Četrus gadus vēlāk — 1869. gadā — ar tautsaimnieka profesora Hermaņa (Herrmann) gādību tur vēstulei radās ne pārāk daļa, bet toties bīstama konkurence. Šis jaunās Austrijas pastkartes ārējais veids lielā mērā atgēdināja savu neveiksmīgo — Stefana ieteikto — Vācijas pusmāsu.

Nedaudz vēlāk liktenis pievērsa labvēlīgu vaigu arī Stefanam, un viņu iecēla ģenerālpasta direktora godā. Nu beidzot pastkarte ieraudzīja dienas gaismu arī Vācijā. Vienkāršajai, no kartona izgatavotajai kartei drīzi vien saradās apbrīnojami daudz draugu. Ipaši to iecienīja ļaudis, kam laiks ir nauda un kas isi pasaka teicamo. Citādi tas būs bijis ar mīlētājiem, kas pat mūsu dienās nemēdz savus trauslos sirdspukstus izlikt uz pastkartes.

Drīz vien par neizskatīgo pastkarti iežēlojās daži Berlīnes un Oldenburgas litografi un kāds Nūrnbergas vargrebis. Tā radās pirmās ilustrētās pastkartes, kurās visbiežāk attēloja vēsturiskas celtnes vai varonīgus karavīrus. Septiņdesmito gadu beigās ar gleznainiem Bavārijas mežu skatiem pastkartes izrotāja Hesenē-Nasavas fotogrāfs Alfonss Adolfs (Alfons Adolph). Šais pirmajās skatu kartēs visai nelielās ilustrācijas lielāko tiesu atradās kreisajā augšstūrī, iepretim markai.

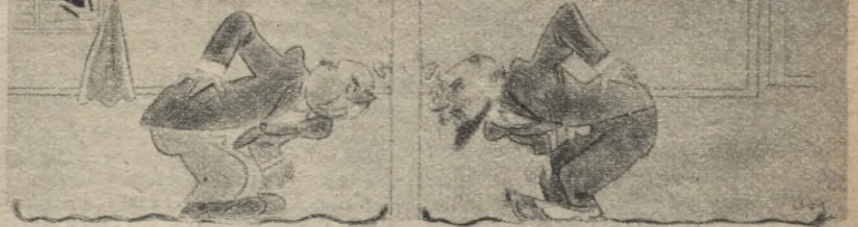
Tai pašā laikā kāds Göttingenas teoloģijas students, kas turklāt prata glīti zīmēt, nolēma pastkarti padarīt vēl greznāku. Tā kā nomainīgajiem apsveikuma vārdiem svētkos un citās svinīgās reizēs vajadzēja pavisam maz vietas, tad pastkartes otra puse viņam likās kā radīta, lai tur ar spalvu uzburtu jaukas Göttingenas ainavas. Atlika tikai vēl atrast izdevēju — kādu Göttingenas rakstāmlieku tirgotāju, — un glītājam skatu kartēm pircēju tiešām netrūka. Tie pavisam nemanot jau bija pieraduši izpaust savas jūtas šādā indiskrētā veidā.

Pret pastkaršu ilustrēšanu nebija iebildumu arī ģenerālpastam, un tad nu arī jauni gleznotāji, grafiķi un zīmētāji cits pēc cita kļuva par skatu karšu izdaiļotājiem. Reizē ar šādu strauju pastkartes triumfa gājieni visā pasaulē variējās arī ilustrāciju viela. Raibā karnevāla jūklī mijās lieli vēstures brīži un sīki ģimenes ikdienas notikumi, ievērojami celtniecības pieminekļi un idilliski dabas tēlojumi — viss, ko vien zīmētāja fantāzija spēj fiksēt uz papīra. Ar laiku izdevēji ieskata, ka dzīve jau tā ir pārlietu nopietna lieta un ļauj pastkartes sejā šād un tad paspīdēt arī kādam nerātīkam vai bīstamam. Diemžēl, humors reizēm gūst visai parupju veidu, noslīdot pat līdz pornografijai.

Gadās arī, ka pastkarte, kam pirmajos gados gluži nevalnīgs un nekaltīgs piedalās, vēlāk piedalās pat dažādu nelāgu paražu kultivēšanā. Kas gan neatceras nešpetnās aprīļa kartes, kas savā reizē neganti piezobojā dažu labu godīgu cilvēku! Tīrā laime, ka jau priekš desmit gadiem mūsu pasta tās konfiscēja, jo citādi nezin vai arī mēs šogad nociestos, neaizsūtījuši kara laika baumu vēcelēm uz šādas kartes zīmētu aizkaramo atslēgu...

Dace.

Kāds — rada velus

„Fui, cik tas kaimiņš gan nekaunīgs!”

Iemesis gaidīt.

„Krustmāt, kad tu aizvērsi acis?”
„Kādēļ tu, bērns, tā jautā?”
„Tēvs teica, ka tad, kad tu aizvērsot acis, mēs dabūšot daudz naudas!”

Jau izdalīts.

„Vai tavs mirušais tēvocis arī tev ko atstāja mantojumā?”
„Tikai kasti ar medikamentiem.”
„Tas jau lieliski. Medikamentus tagad grūti dabūt!”
„Jā, bet tos mēs jau izlietojām, dalot mantojumu.”

Tur jau ir tā valna.

Sieva aizbraucot mierina vīru:
„Neskumsti, Arnold! Es taču būšu pēc nedēļas atpakaļ.”
„Tur jau ir tā nelaime.”

Viņš jau paredz!

„Tēt, uzmanies! Spuldze karājas tev tieši virs galvas!” mazais Pēterītis bridina tēvu.
„Kas par to?” brīnās tēvs.
„Tu taču teici, ka lēkšot no priekiem gaisā, kad dabūšot zināt, ka krustmāte brauc projām!”

Mūžīgi par vēlu.

Gadījās, ka Krampīšu lielais sienas pulkstenis nokrita. Vienkārši — nagla neizturēja, un pulkstenis nokrita tieši uz krēsla, uz kuļa vēl nesen sēdēja Krampīša sievasmāte.
„Jā, jā,” noteica Krampītis, „es jau sen teicu, ka pulkstenis vienmēr novēlojas!”

Draudzība.

„Vai zini, krustdēl, man liekas, ka tu mani apciemo tikai tad, kad tev vajag naudas!”
„Bet, krusttēv, vai tas nav pietiekoši bieži?”

Gādīgais znots.

„Redziet, Minna!” Krampītis saka virtuvenei, „rīt ieradīsies mana sievasmāte, un te būs viņas mīļāko ēdienu saraksts. Ja jūs mēģināsiet kaut vienu no tiem pagatavot — es jūs tūlīt atlaidīšu!”

Par vēlu.

Vectēvs apmeklēja savu mazdēlu viņa darba vietā. Elsdams vecais vīrs uzrāpās sestajā stāvā, kur mazdēls strādā; vectēvs apprasās šefam, kur viņš varētu mazdēlu sastapt.

„Jūs nākat stipri par vēlu,” atbild šefs, „jūsu mazdēls jau no rīta izlūdzās atvaļinājumu, lai piedalītos jūsu apbedīšanā!”

Divdomīgi.

„Vai tiešām, ārsta kungs, nav nekādu cerību?”
„Nē — jūsu tēvoča dzīvībai briesmas vairs nedraud!”

Jau bērnbā...

„Māmiņ, vai tu atkal nenodziedāsi to dziesmiņu, ko tu vakar dziedāji?”
„Vai tev tā iepatīkās?”
„Nē, bet tēva seja, kad tu to dziedāji!”

Nobīļies.

Māte apciemo savu precēto meitu.
„Anna, kur tad tavs vīrs?”
„Viņš... viņš aizbrauca uz dažām dienām veikala darišanās.”
„Lūk, gļēvulis! Zakapastala!”

Labā saticība.

„Jā, piecus gadus mums ar vīru nebija neviena skandāla, nevienas vārdu pārmaiņas.”
„Un tad?”
„Tad viņš atgriezās no savas darba vietas ārzemēs!”

Nevar sagaidīt.

„Krusttēv, vai tu drīz brauksi projām?”
„Kādēļ tu to gribi zināt?”
„Māte teica, kad tu aizbraukšot, tad mēs ēdīšot torti, ko noslēpām, kad tu atbrauc!”

To viņš neizturēja.

„Un šeit, mani kungi, mēs esam nonākuši vietā, kur atbalss ir desmitkārtēja,” paskaidroja gids. „Pagājušā gadā, to dzirdot, šeit pēkšņi mira kāds kungs.”

„Kā tas gadījās?”

„Viņu pēkšņi sauca sievasmāte!”

Viņi ir dusmīgi!

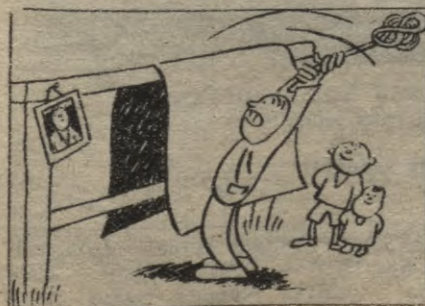
„Vai jūsu brālis no jums aizgājis, ka nedzirdu vairs jūs abus lamājošos?”
„Nē, bet pašreiz mēs esam dusmīgi viens uz otru!”

Droša lieta!

„Vai šodien mums būs viesi?”
„Nevienu neesmu aicinājis, bet, tā kā tev šodien noteikti jāstrādā, mazais ir saslīmis un kalpones nav mājā, tad jau noteikti kāds atnāks!”

VĒRTĪGĀ KRUSTMĀTE.

„Lieliski, krustmāt! Tagad tev vajadzēs nākt katru dienu pie mums. Es tikko kā iesēju pirmās sēklas, un putni neliek tām miera!”

SAVA ZINĀŠANA.

Lai panāktu sītiem isto spēku, Krampītis blakus paklājam aliaž pakar sievasmātes ģimetni!

„Tā ir mana tēvbrāļa ģimetne. Bet dzīvē mēs vienmēr strīdējamies.”

SVĒTDIEN, 26. MARTĀ.

5.00 Vācu karavīriem. 6.30 Ziņas latv. val. 6.45 Hamburgas ostas koncerts. 7.00 Ziņas vācu val. Pēc tam — Dienas programma. 7.10 Hamburgas ostas koncerts. 8.00 Mūzika. 8.30 Vingrošana bērniem. 8.45 („Landesdienst Ostland“). 9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā. 10.00 Ziņas vācu val. 10.10 Katoļu dievkalpojums. 11.10 Ainas no viduslaikiem (sk. uzņ.). 11.30 Nedēļas politiskais priekšlasījums. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. val. 12.30 Ziņas vācu val. Pēc tam — Vācu tautas koncerts. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas. 14.30 Bērniem. 15.00 Latviešu literatūras un mūzikas novitātes. Atsk. L. Treija, A. Kaktiņš, V. Zaķis (čells), T. Kalve un J. Osis (dekl.). Radiof. koris T. Kalniņa vad. Pie klav. J. Keņģis. (Kultūras fonda prēmijas laureātes E. Stērstes dzej.) no godalgotās grāmatas „Dzintara ceļš“ un godalgotā J. Veseļa dzeja „Teiksmā“.) 16.00 Ko karavīri vēlas. 16.45 Ziņas latv. val. 17.00 Ziņas vācu val. 17.15 Ko karavīri vēlas (turp.). 18.00 Vācu meistaru nemirstīgā mūzika (pārraid.). 19.00 Nedēļas atbalss. 19.15 Latviešu karavīru stunda. 20.00 Ziņas vācu valodā. 20.15 Vakara koncerts. 21.00 Ziņas latviešu valodā. 21.15 Vakara koncerts (turpinājums). 22.00 Ziņas vācu val. Pēc tam nākošās dienas programma un sporta ziņas. 22.20 — 24.00 Deju mūzika. 24.00 Ziņas vācu val. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 27. MARTĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. Pied. Milija Ervalda (dziesmas) un F. Heinrichsons (vijole). 16.00 Mūzika. 17.15 No vācu operas pasaules (sk. pl.). 18.30 Vācu karavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — mūsu karaspēks. 19.15 Ziņas no karalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. priekšlasījums. 20.15 — 21.00 Rīga: Kas katram tīk (pārraid.). 20.15 — 21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: V. Lirkes raidāmluga — Albrechts Dürers. 21.15 Kas katram tīk (turp.). 22.15 Sporta ziņas vācu val. 22.20 Nākošās dienas programma un sporta ziņas. 22.30 Kamermūzika.

OTRDIEN, 28. MARTĀ.

8.00 Latviešu mūzika. Vīru sekstets un sk. pl. 12.00 Karavīru vēstulnieks. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. Pied. Elfrida Karlsonē - Kukaine (dziesmas) un E. Bērziņa (dekl.). (Dzīdras Zemzares stāsts.) 15.30 Mūzika (skaņu pl.). 16.00 Mūzika. 17.15 Mūzika. 18.30 Latviešu karavīru stunda. 19.15 Ziņas no karalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Preses un radiof. politiskais apskats. 20.15 XXIV Gildes koncerts. J. Brāmsa (Brahms) skaņdarbi. Atsk. radiof. lielais orķ. Oļģerta Bištēviņa vad. un prof. Hanss Beltcs (Beltz) (klav.) 21.05 Ziņas latv. v. 21.20 XXIV Gildes koncerts (turp.). 22.20 — 24.00 Deju mūzika.

TREŠDIEN, 29. MARTĀ.

11.30 92. darba pārtraukuma koncerts. Pied. Ilga Muntere (dziesmas) un vīru dubultkvartets Tēviņa, K. Lepmaņa kapella. 14.30 Jautras melodijas un anekdoti. 15.30 Mūzika (sk. pl.). 16.00 Mūzika. Pied. Ed. Vīnerts (vijole), rad. orķ. prof. J. Mediņa vad. un rad. koris T. Kalniņa vad. (sk. uzņ.). 17.15 Vācu mūzika un literatūra. Atsk. A. Liberte-Rebāne un H. Kisters (dziesmas), M. Šebena (Scheben) un H. Preuskers (dekl.). 18.30 Vācu karavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — jūras karš un jūras spēki. 19.15 Ziņas no karalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Aktuālas temas, latviešu biedrības „Lidumnieks“ raid. 20.15 ABC alfabēts vācu laika kavēkļa mūzikā. 21.15 ABC alfabēts vācu laika kavēkļa mūzikā (turp.). 22.00 Ziņas vācu val. Pēc tam nākošās dienas programma un sporta ziņas vācu val. 22.20 Kamermūzika. Atsk. prof. Hanss Beltcs. 23.15 Viegla deju mūzika.

CETURTDIEN, 30. MARTĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. Pied. F. Viksne (dziesmas) un K. Ābele (dekl.). (K. Ābeles balādes lasīs autors.) 15.30 Mūzika (sk. pl.). 16.00 Dienas darbs ir veikts. Pied. M. Vintere, prof. V. Stots, V. Ruševics (vijole) un radiof. orķ. prof. Jāņa Mediņa vad. 17.15 Kāda aviācijas pulka Rīga un Spilve pūt. orķ. koncerts. 18.30 Vācu karavīru stunda. 19.15 Ziņas no karalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Preses un rad. politiskais apskats. 20.15 — 21.00 Rīga: Kā jums tīk (sk. uzņ.). 20.15 — 21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Pāvila Gruzna raidāmluga Reklāma. (Pēc ģenerālkomisāriāta uzaicinājuma.) 21.15 Latviešu komponisti. Jāzeps Mediņš. 22.20 — 24.00 Deju mūzika.

PIEKTDIEN, 31. MARTĀ.

8.00 Latviešu mūzika. 12.00 Karavīru vēstulnieks. 14.30 Bērniem. 15.30 Mūzika (sk. pl.). 16.00 Mūzika. Atsk. F. Viksne (dziesmas), rad. mazais orķ. A. Pārūpa vad. 17.15 Mūzika (sk. pl.). 18.30 Latviešu karavīru pusstunda. 19.00 — 21.05 IX Simfoniskais koncerts (no Rīgas operas). 21.20 Raibā vijā. 23.15 Deju mūzika.

SESTDIEN, 1. APRĪLĪ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Paņēži ledots. Vitamīna humoristiska raidāmluga. 15.30 Mūzika (sk. pl.). 16.00 Mūzika (pārraid.). 17.15 Pēcpusdienas mūzika (pārraid.). 18.30 Vācu karavīru stunda. 19.15 Ziņas no karalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Preses un radiof. politiskais apskats. 20.15 — 22.00 Jautras nedēļas beigas 1. aprīlī sagaidot. 22.00 Ziņas vācu val. Pēc tam nākošās dienas programma un sporta ziņas vācu val. 22.20 — 24.00 Deju mūzika.

DARBDIENĀS KĀ PARASTS.

Bērns bīstami slim.

Zviedru provinces pilsētiņā iztiesāja kādu prāvu, kam viena puse bija acinājusi no Stokholmas slavenu juristu, bet otra puse apmierinājās ar turienes advokātu. Un provincietis iesāka savu aizstāvja runu tā:

„Ja bērns ir viegli saslimis, tad vecāki nopērk kādus pilienus aptiekā, ja bērnam ir nopietnāka slimība, tad aicina ārstu, bet ja slimība tik bīstama, ka nav nekādu izredžu glābt bērnu, tad izmisušie vecāki izsauc kādu Stokholmas slavenību. Mans parts rīkojies gluži tāpat, tādēļ mums visiem būs skaidrs, ka viņa lieta nav glābjama, un tiesa ar savu spriedumu to arī apstiprinās.”

Par naudu.

Runāja par Mirabo. Riverols teica:

„Par naudu Mirabo ir spējīgs uz visu, pat uz labiem darbiem!”

Nekautnīgs jautājums. Vinē dzīvoja komponists. Viņa melodijas bija tirākas nekā kreklis.

„Es visas savas melodijas pierakstu uz krekla piedurknēm,” viņš teica.

„Meistar, vai ar kritu?” kāds iejautājās.

NEITRĀLO „APSTRĀDĀŠANA”.

Jūs spaldīsīm un baldīsīm,
Uz galvas bumbas svaidīsīm,
Jums liksīm cīst un badoties
Un mūsu grībai padoties!

J. Dr.

Čūska jau ir.

Kādu Vīnes aktrisi skatuves ļaudis nīda viņas intrigu dēļ. Kādreiz viņa atklāja komiķim Zirardi, ka gleznotājs Safenbergers viņu uzaicinājis par modeli gleznai „Kleopatra ar čūsku”.

„Skat, skat,” pasmejās aktieris. „Ko tad viņš aicinās par Kleopatras modeli?”

Lielgabals bija pielādēts...

Ģenerālis Peterijs (v. Petery) priekš simts gadiem bija Spandavas cietokšņa komandants. Kā īsts karavīrs, viņš bija noteikts darbos un īss vārdos. Tā kādu dienu viņš parakstīja šādu pavēli:

„Lielgabaliņš Krauze muļķības dēļ gribēja pārliecināties, vai lielgabals pielādēts. Tas bija pielādēts. Apbedīšana rīt baltās biksēs.” (Domāts parādes tērpos.)

Apetīts un apēšana.

Rilke pastaigājās ar savu sievu. Viņiem pa priekšu gāja jaunkundzīte ar glītām kājiņām. Dzejnieks pamirkšķināja ar acīm un teica:

„Te gan var apetītu iegūt!”

Un viņa laulene atbildēja:

„Apetītu tu vari iegūt, cik vien patīk, bet to gan es saku: paēšana notiks tikai mājās!”

PĒC TALLINAS BOMBARDĒŠANAS.

Igaunijas padomju valdības loceklis Maskavā:

„E' ka nu sadevām!”

„Kam tad jūs, biedr, tā sadevāt!”

„Savai galvaspilsētai!”

28. MART 1944